

บทที่ 2

วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เขตการศึกษา 9 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยได้นำเสนอในหัวข้อต่อไปนี้

ก. บทความและ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. พฤติกรรมความเป็นผู้นำ

- 1.1 ความหมายของผู้นำ
- 1.2 ความหมายของความเป็นผู้นำ
- 1.3 พฤติกรรมความเป็นผู้นำ
- 1.4 ลักษณะของความเป็นผู้นำ
- 1.5 การประเมินลักษณะความเป็นผู้นำ

2. ความคิดสร้างสรรค์

- 2.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์
- 2.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์
- 2.3 ลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์
- 2.4 การประเมินลักษณะความคิดสร้างสรรค์

3. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

- 3.1 ความหมายและองค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
- 3.2 วัตถุประสงค์วิชาสังคมศึกษา
- 3.3 การวัดผลและประเมินผลการเรียนสังคมศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษา
 - 3.3.1 จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา
 - 3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลวิชาสังคมศึกษา

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ด้านความเป็นผู้นำกับผลสัมฤทธิ์การเรียน
2. ด้านความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์การเรียน
3. ด้านความคิดสร้างสรรค์กับความเป็นผู้นำ

บทความและเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1. พฤติกรรมความเป็นผู้นำ

1.1 ความหมายของผู้นำ

ราล์ฟ เอ็ม สโตกคิลล์ (Ralph M. Stogdill 1981: 7) ได้อ้างจาก The Oxford English Dictionary ในปี ค.ศ. 1933 ได้กล่าวถึงคำว่าผู้นำ "Leader" มีปรากฏในภาษาอังกฤษมากกว่า 1,300 ปีแล้ว นอกจากนี้คำว่า ผู้นำ "Leader" ยังมีผู้ให้ความหมายไว้ต่าง ๆ ดังนี้

เดโช สนวนานนท์ (2510: 135) ให้ความหมายว่า ผู้นำคือ ผู้มีอิทธิพลเหนือผู้อื่น มีความสามารถในการจูงใจคนให้ประพฤติตามความคิดเห็นความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้ มีความคิดริเริ่มดี จักวางแผนและดำเนินงานได้เรียบร้อย เร่งเร้าให้เกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน

ภิญโญ สาร (2514: 223 - 224) ได้นิยามคำว่าผู้นำไว้ 3 ประการ

1. ผู้นำ คือ บุคคลใดบุคคลหนึ่งในกลุ่มคนหลาย ๆ คนที่มีอำนาจ อิทธิพลหรือความสามารถในการจูงใจคนให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือคำสั่งของเขาได้
2. ผู้นำ คือ บุคคลที่มีอำนาจเหนือในการคิดค้ำสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
3. ผู้นำ แตกต่างจากหัวหน้าหรือผู้บริหาร คนสองคนอาจเป็นคนเดียวกันได้ แต่ไม่จำเป็นเสมอไป

จำเนียร ช่างโชติ (2520: 131) ให้ความหมายของผู้นำไว้ว่า

1. ผู้นำ หมายถึง บุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีอิทธิพลหรือมีความสามารถในการจูงใจให้ปฏิบัติตามความคิดเห็น ความความต้องการหรือคำสั่งของคน

2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งจากสถาบันของกลุ่มหรือได้รับเลือกจากกลุ่มหรือ เป็นผู้มีอิทธิพลต่อการทำงานของกลุ่มมาก

3. ผู้นำ หมายถึง ผู้ที่บริหารงานของกลุ่ม โดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก การจูงใจ การประนีประนอมและการประสานงาน ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดพลังงานร่วมของกลุ่ม มุ่งให้การดำเนินงานบรรลุจุดประสงค์ที่กำหนดไว้

อรุณ รักธรรม (2522: 187) ให้ความหมายว่า หมายถึง บุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้งขึ้น หรือได้รับคำยกย่องขึ้นให้เป็นหัวหน้า ผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา และจะพาผู้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้

สมพงศ์ เกษมลิน (2523: 286) กล่าวว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่บริหารงานของกลุ่มโดยทำหน้าที่เกี่ยวกับการอำนวยความสะดวก การจูงใจ การริเริ่ม การประนีประนอมและการประสานงาน

ชัยพร วิชาวุธ (2530: 17) กล่าวว่า การที่สมาชิกคนหนึ่งมีอิทธิพลต่อสมาชิกอื่น ๆ บุคคลใดก็มีคนฟัง มีคนเชื่อและทำตาม ผู้มีพฤติกรรมเช่นนี้ เรียกว่า "ผู้นำ" (Leader)

แอนดรู คัมบลิว ฮัลพิน (Andrew W. Halpin 1966: 27 - 28) ให้ความหมายของผู้นำไว้ 5 ประการ

1. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลในทางบวกเหนือผู้อื่น
2. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้หนึ่งที่มีอิทธิพลในทางบวก ซึ่งมีความสำคัญมากกว่าสมาชิกในกลุ่มหรือองค์กรนั้น ๆ
3. ผู้นำ หมายถึง บุคคลหนึ่งซึ่งใช้อิทธิพลมากที่สุดในการทำให้การดำเนินงานไปสู่เป้าหมายที่วางไว้
4. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้หนึ่งซึ่งได้รับเลือกจากผู้อื่นให้ เป็นผู้นำ
5. ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้หนึ่งซึ่งดำรงตำแหน่งที่มีอิทธิพลสูงสุดใน

หน่วยงาน

ฮอร์เรนส์ บี อิงลิช และ อีวา แชมป์เนย์ อิงลิช (Horence B. English and Eva Champney English 1968: 288) ให้ความหมายเป็นข้อ ๆ ว่า ผู้นำคือ

1. เป็นผู้ที่สามารถชี้แจง ควบคุมทัศนคติหรือการกระทำของผู้ตามในสถานการณ์หนึ่ง ๆ ได้
2. เป็นผู้ที่มีหน้าที่โดยตำแหน่ง สามารถที่จะใช้อำนาจหรือควบคุมความประพฤติของกลุ่ม
3. เป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับการเป็นผู้นำ
4. เป็นผู้ที่มีสังคมมีดีสูง

เฟรด อี ฟิคเลอร์ (Fred E. Fiedler 1967: 8) กล่าวว่า ผู้นำ คือบุคคลผู้หนึ่งในกลุ่มที่ได้รับมอบหมายให้ชี้แนะและประสานสัมพันธ์ในการทำงานของกลุ่ม หรืออาจจะ เป็นบุคคลที่ไม่ได้รับแต่งตั้งให้ เป็นผู้นำแต่ เป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบ เบื้องต้นต่อการปฏิบัติหน้าที่ภายในกลุ่ม

จาก Dictionary of Education ซึ่งมี คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973: 332) เป็นบรรณาธิการ ได้ให้ความหมายไว้ว่า ผู้นำคือ ผู้ที่ได้รับการยกย่อง หรือได้รับการยอมรับว่ามีความสามารถที่จะนำหมู่คณะไปสู่ความสำเร็จตาม เป้าหมายของการทำงาน

จากคำนิยามของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า ผู้นำ หมายถึง บุคคลผู้หนึ่งในกลุ่มที่ได้รับการยอมรับความสามารถให้มิมบทบาท หรืออิทธิพลเหนือผู้อื่นที่จะชี้แนะ ประสานสัมพันธ์ จูงใจ ตลอดจนคัดลั่นใจในการปฏิบัติงานให้บรรลุตาม เป้าหมายของงานที่วางไว้

1.2 ความหมายของความเป็นผู้นำ (Leadership)

พฤติกรรมความเป็นผู้นำ หรือคำว่า การเป็นผู้นำ ภาวะผู้นำ ประมุขศิลป์ ฯลฯ มีความหมายเหมือนกัน มีนักวิชาการอธิบายความหมายไว้มากมาย ดังเช่น

ลูทีย ทิรัญโค (2514: 13) ให้นำแนวความคิดว่า ความเป็นผู้นำคือ กิจกรรมในการสร้างอิทธิพลจูงใจผู้ได้บังคับบัญชาหรือกลุ่ม เพื่อที่จะก่อให้เกิดความพยายามร่วมกัน

ในการทำงาน โดยให้บรรลุนำหมายที่กำหนดไว้ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง

สมยศ นาวิกาน (2525: 445) ให้นิยามว่า ความเป็นผู้นำ เป็นกระบวนการของการสั่งการและการใช้อิทธิพลคือกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกของกลุ่ม

สมพงษ์ เกษมลิน (2526: 220) เสนอแนวคิดที่ว่า ภาวะผู้นำ คือการที่ผู้นำใช้อิทธิพลหรืออำนาจหน้าที่ในความสัมพันธ์ ซึ่งมีอยู่ค้ำผู้ได้บังคับบัญชา ในสถานการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการคิดค้ำซึ่งกันและกัน เพื่อมุ่งให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

สุเมศ เคียววิศเรศ (2527: 50) กล่าวว่า การเป็นผู้นำ เป็นเรื่องเกี่ยวกับความสามารถของบุคคลในอื่นที่จะก่อให้เกิดการกระทำ กิจกรรมหรือการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้มาซึ่งวัตถุประสงค์ที่พึงต้องการและบุคคลที่จะได้ชื่อว่า เป็นผู้นำจะต้องมีความสามารถในการจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามความคิดเห็น ความต้องการหรือค้ำสั่งของคนได้

อารี เพชรหุด (2530: 108) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำ เป็นลักษณะพิเศษที่บุคคลหนึ่งมีความสามารถที่จะมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่น เมื่อมีสถานการณ์เอื้ออำนวยและบุคคลอื่นก็ยอมรับค้ำวย

ออร์คเวย์ ทิค (Ordway Tead 1963: 20) กล่าวว่า ความเป็นผู้นำ เป็นการกระทำที่มีอิทธิพลจูงใจให้ผู้อื่นร่วมมือปฏิบัติงาน เพื่อให้งานสำเร็จตามความมุ่งหมายหรือ ความเป็นผู้นำ เป็นศิลปะแห่งการกระทำของบุคคลเพื่อให้ได้รับสิ่งที่ต้องการและทำให้ผู้อื่นรู้สึกชอบในค้ำวเขา

แอนดรู คัมบลิว ฮัลพิน (Andrew W. Halpin 1966: 86) ให้ความหมายไว้ว่า เป็นความสามารถในการนำกลุ่ม เพื่อค้ำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนด การแก้ปัญหารวมทั้งการบำรุงขวัญและกำลังใจของกลุ่มค้ำวย

ดอลตัน อี แมคฟาร์แลนด์ (Dolton E. Mcfarland 1970: 303) ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง ความสามารถที่จะชี้แนะ สั่งการ หรืออำนวยการหรือมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่นให้มุ่งไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ราล์ฟ เอ็ม สโตกคิลล์ (Ralp M. Stogdill 1981: 10)อธิบายว่า
ความเป็นผู้นำคือการใช้นโยบายที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของสมาชิกและต่อกิจกรรมต่าง ๆ ของกลุ่ม

พอล เฮอร์เซย์ และเคนเนท เอ็ช บลังชาร์ด (Paul Hersay and
Kenneth H. Blanchard 1981: 84) ให้ความหมายภาวะผู้นำว่า หมายถึงกระบวนการที่มี
อิทธิพลต่อการชักจูงให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลทำงานให้บรรลุถึงเป้าหมายตามสภาวะการณ์ที่เป็นอยู่

เจมส์ เอ็ช คอนเนลลีย์ จูเนียร์, เจมส์ แอล กิบสัน และ จอห์น เอ็ม
อีแวนวิช (James H. Donnelly Jr., James L. Gibson and John M. Ivancevich
1981: 289) ให้ความหมาย ความเป็นผู้นำไว้ว่า เป็นกระบวนการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งใช้
อิทธิพลเหนือคนอื่น

จากความหมายดังกล่าว สรุปได้ว่า ความเป็นผู้นำ คือ พฤติกรรมหรือ
กิจกรรมของผู้นำที่ใช้เทคนิค กระบวนการต่าง ๆ ในการใช้อำนาจหน้าที่อิทธิพลในความสัมพันธ์
เพื่อชี้แนะ ชักจูง ผู้ร่วมงานหรือผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติภารกิจต่าง ๆ ตามความต้องการ ความ
คิดเห็น หรือคำสั่ง เพื่อบำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

ดังนั้นคำว่า "ผู้นำ" คือ ตัวบุคคลที่กำหนด แผน นโยบาย หรือวิธีการ
ในการทำกิจกรรมของกลุ่ม ส่วน "ความเป็นผู้นำ" คือ วิธีการเทคนิคกระบวนการที่ผู้นำใช้ใ
การปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์

1.3 พฤติกรรมความเป็นผู้นำ (Leadership Behavior)

ในการปฏิบัติงานของหน่วยงานหรือองค์การ สมาชิกของหน่วยหรือองค์การ
นั้น ๆ ต่างก็ต้องแสดงพฤติกรรมในการปฏิบัติงานออกมาร่วมกัน แต่เนื่องจากหน่วยงานหรือองค์การ
ย่อมมีผู้นำ หรือหัวหน้าในการบังคับบัญชาบริหารสั่งการ เพื่อให้เกิดความสำเร็จของงานตามที่ได้
ตั้งเป้าหมาย วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ดังนั้นพฤติกรรมผู้นำย่อมมีผลต่อวิธีปฏิบัติงาน และผลสำเร็จ
ของงานว่ามีผลดีหรือข้อบกพร่องอย่างไร จากการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้นำ เจ คัมบลิว
เกตเชลล์ และ อี จี กูบา (J.W. Getzels and E.G.Guba 1957: 436 - 438) ได้แบ่ง
ผู้นำตามลักษณะของพฤติกรรมที่ผู้นำแสดงออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ผู้นำที่มีพฤติกรรมยึดสถาบันเป็นหลัก (The nomothetic leader) คือ ผู้นำที่ถือเอาวัตถุประสงค์ระยะ เบื้องกฏเกณฑ์และผลประโยชน์ของสถาบันหรือหน่วยงานเป็นสำคัญมากกว่าผู้นำลักษณะนี้จะยึดถือมาตรฐานของความยอดเยี่ยมในเชิงการบริหาร คือ การรักษาผลงานหรือประสิทธิภาพของสถาบันไว้

2. ผู้นำที่มีพฤติกรรมยึดบุคคลเป็นหลัก (The idiographic leader) คือ ผู้นำที่อาศัยความคิดเห็นและการตัดสินใจของตนเองเป็นแนวทางสั่งการ โดยพิจารณาตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องเป็นราย ๆ ไป ไม่ว่าจะทำการใด คำนี้ถึงความเหมาะสม ความต้องการ ความจำเป็น ความสุข ความเดือดร้อนของบุคคลที่เกี่ยวข้องก่อนสิ่งใด หากมีอะไรขัดข้องระเบียบอยู่บ้างก็ไม่สนใจ หากพิจารณาว่าเหมาะสมกับบุคคลนั้น ก็จะสั่งการทันที คือ ถือว่าการคบหาส่วนตัวสำคัญกว่าตำแหน่ง ผู้นำลักษณะนี้จะยึดถือมาตรฐานของความยอดเยี่ยมในเชิงการบริหารคือการคำนึงถึงผลงานและประสิทธิภาพของแต่ละบุคคล

3. ผู้นำที่มีพฤติกรรมมุ่งประสานประโยชน์ (The transactional leader) คือ ผู้นำที่พิจารณาทั้งประโยชน์ของสถาบันหรือหน่วยงานและประโยชน์ของบุคคลทั้ง 2 อย่างพร้อม ๆ กันไปและอะลุ่มอล่วยไม่ให้ฝ่ายใดต้องเสียหายมากเกินไป เป็นผู้นำที่รู้จักประนีประนอมในเรื่องทุกเรื่อง ประโยชน์ของหน่วยงานก็ได้ ประโยชน์ของบุคคลก็ได้พร้อม ๆ กันไป

นอกจากนี้ แอนดรู คัมบลิว ฮัลพิน (Andrew W. Halpin 1966: 86) ได้แบ่งพฤติกรรมผู้นำออกเป็น 2 ด้าน ซึ่งได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง และมีผู้นำไปใช้ในการวิจัยกันมาก คือ

1. พฤติกรรมด้านกิจสัมพันธ์ (Initiating Structure) เป็นพฤติกรรมที่ผู้นำ เน้นความสัมพันธ์ของผู้นำและสมาชิกในกลุ่ม เพื่อสร้างรูปแบบที่ดีในการจัดหน่วยงาน สร้างช่องทางในการติดต่อสื่อสารและกระบวนการที่ดี

2. พฤติกรรมด้านมิตรสัมพันธ์ (Consideration) เป็นพฤติกรรมที่แสดงถึงความเป็นมิตร ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การยอมรับนับถือ และความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับผู้ร่วมงาน

สุรชาติ สิงห์รุ่ง (2520: 10 - 11) ได้สรุปว่า การศึกษาผู้นำนั้น แบ่งไว้เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกเน้นศึกษาไปทางด้านคุณลักษณะและบุคลิกภาพผู้นำ กลุ่มหลังเน้นศึกษาพฤติกรรมส่วนบุคคลของผู้นำ (Individual's behavior) ที่แสดงออกต่อกลุ่ม โดยสรุป พฤติกรรมผู้นำไว้เป็น 9 มิติ ดังนี้

1. การกระทำที่พยายามให้เกิดความร่วมมือระหว่างเพื่อนร่วมงาน (Intergration)
2. การกระทำที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี และเข้าใจความเป็นไปของกลุ่ม (Communication)
3. การกระทำที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในผลผลิต (Production)
4. การกระทำที่เป็นตัวแทนของกลุ่มในการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น (Representation)
5. ความพยายามที่จะเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม (Fraternization)
6. ความพยายามที่จะประเมินหรือตัดสิน (Evaluation)
7. การกระทำซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของกลุ่ม (Initiation)
8. การกระทำซึ่งแสดงว่าไม่ยอมรับนับถือความคิดของผู้อื่น (Domination)
9. ความพยายามที่จะจำแนกหน้าที่และนโยบายในการดำเนินการ (Organization)

1.4 ลักษณะของความเป็นผู้นำ

ลักษณะความเป็นผู้นำ (Leadership Characteristics) เป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับผู้นำ เพราะผลสำเร็จของกิจกรรมจะมากน้อยอย่างไรขึ้นอยู่กับผู้นำของกลุ่มนั้น ๆ เพราะถ้าผู้นำมีประสิทธิภาพ มีความสามารถ กิจกรรมของกลุ่มก็จะประสบผลสำเร็จอย่างสูง แต่ถ้าผู้นำขาดประสิทธิภาพ ขาดความสามารถ ผลสำเร็จในภารกิจของกลุ่มย่อมเกิดปัญหาตามมา การที่จะศึกษาว่าผู้นำที่ดีควรมีคุณลักษณะอย่างไรนั้น มีผู้แสดงความคิดเห็นและศึกษาค้นคว้า ซึ่งสอดคล้องและจะคล้ายกันในส่วนใหญ่ แตกต่างกันในส่วนย่อยตามแต่ละสถานการณ์

ดังต่อไปนี้

รัศมี ภิบาลแทน (2521: 107 - 108) ศึกษาลักษณะของความเป็นผู้นำ โดยสอบถามความคิดเห็นของผู้นำ ผู้ที่เคยเป็นผู้นำในสาขาอาชีพต่าง ๆ 50 คน พบ ลักษณะของความเป็นผู้นำตามความคิดเห็นของบุคคลเหล่านั้น 10 ด้านคือ ความรับผิดชอบ ความมีคุณธรรม ความคิดริเริ่ม การมีมนุษยสัมพันธ์ การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถในการตัดสินใจ การรู้จักวางแผน ความมีเหตุผลและการมีจิตใจเข้มแข็งอดทน

อรุณ รักรธรรม (2522: 201 - 203) และ บัญชา แก้วเกตุทอง (2523: 78 - 79) มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ผู้นำควรมีลักษณะดังนี้คือ มีความรู้ ก้าหาญ เด็ดขาด มีความคิดริเริ่ม มีความตัดสินใจ ซื่อสัตย์ ยุติธรรม อดทน ไม่เห็นแก่ตัว มีความแนบเนียน มีความกระตือรือร้น มีความรักดี และลักษณะท่าทางดี นอกจากนี้ อรุณ รักรธรรม เพิ่มเติมอีกว่า ควรมีการตื่นตัว สงบเสงี่ยม มีความเห็นอกเห็นใจ และการสังคมนิยม ส่วน บัญชา แก้วเกตุทอง กล่าวเพิ่มว่า ผู้นำควรมีความเชื่อถือได้

สุชาญ โภคิน (2527: 72 - 73) ได้เสนอแนวความคิดไว้ว่า ผู้นำควรมีลักษณะดังนี้

1. เป็นผู้เรียนรู้ (Learner) ผู้นำนอกจากจะเป็นผู้มีความรู้ในหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมายแล้ว จะต้องไม่หาความรู้เพิ่มเติมเสมอ
2. ประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดี (Good Examples)
3. มีความตั้งใจจริงและตื่นตัวอยู่เสมอ (Attempt and Alertness)
4. มีความขยัน ก้าวตัดสินใจและกล้าลงมือทำ (Deligence, Dicisive, Doer)
5. มีความรับผิดชอบ (Responsibility)
6. เป็นนักสร้างสรรค์และนักแก้ปัญหา (Creative thinker, Solver)
7. มีมนุษยสัมพันธ์ดี (Human Relations) ผู้นำที่ดีจะต้องประสานประโยชน์สามารถทำงานร่วมกันทุกคนได้และ เป็นผู้นำในการสอนให้ทุกคนทำงาน เป็นทีม
8. มีความซื่อสัตย์สุจริต (Honesty)

9. มีสติปัญญาและมีไหวพริบ (Intelligence)

10. เป็นนักวางแผนงานที่ดี (Planner)

ออร์ดเวย์ เทค (Ordway Tead 1963: 83) กล่าวถึง ลักษณะของความเป็นผู้นำไว้ว่า ควรมี 10 ด้านคือ 1. มีความเข้มแข็งทั้งกายและใจ 2. รู้จักวัตถุประสงค์และแนวทางการดำเนินงาน 3. มีความกระตือรือร้นในการทำงาน 4. มีความเป็นมิตรและให้ความรักต่อผู้ร่วมงาน 5. มีความซื่อสัตย์ 6. มีความสามารถในการใช้เทคนิคต่าง ๆ 7. กล้าตัดสินใจ 8. มีความเฉลียวฉลาด 9. มีทักษะในการให้คำแนะนำ 10. มีความศรัทธาในการทำงาน

ราล์ฟ เอ็ม สคอกคิลล์ (Ralph M. Stogdill 1981: 77 - 81) มีความเห็นว่า ลักษณะของผู้นำที่ดีมีดังนี้

1. ลักษณะทางกาย ผู้นำเป็นผู้ที่แข็งแรง มีร่างกายเป็นสง่า
2. ภูมิหลังทางสังคม ผู้นำเป็นผู้ที่มีการศึกษาและสถานะทางสังคมดี
3. สติปัญญา ผู้นำเป็นผู้ที่มีสติปัญญาสูง มีการตัดสินใจดีและมีทักษะในการสื่อความหมายและการพูด
4. บุคลิกภาพ ผู้นำเป็นผู้ที่ตื่นตัวอยู่เสมอ ควบคุมอารมณ์ได้ดี มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีจริยธรรม มีความเชื่อมั่นในตนเอง
5. ลักษณะเกี่ยวข้องกับงาน ผู้นำเป็นผู้ที่มีความปรารถนาจะทำดีที่สุด ปรารถนาที่จะรับผิดชอบ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มุ่งทำงาน
6. ลักษณะทางสังคม ผู้นำเป็นผู้ที่ปรารถนาจะร่วมมือกับคนอื่น มีเกียรติและเป็นที่ยอมรับของสมาชิกคนอื่น ๆ เข้าสังคมได้เก่ง มีความเฉลียวฉลาดในการสังคม

จากการศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าลักษณะความเป็นผู้นำมีความหมายกว้างขวางมาก ซึ่งพอสรุปจากแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ตามที่เสนอข้างต้นได้ว่า ผู้นำต้องมีลักษณะต่าง ๆ ที่สำคัญร่วมกันคือ 1) มีความรับผิดชอบ 2) มีคุณธรรม 3) มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 5) มีการยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น 6) กล้าตัดสินใจ 7) เชื่อมั่นตนเอง 8) รู้จักวางแผน 9) มีเหตุผล 10) มีความอดทนทั้งกายและใจ

อย่างไรก็ตามคุณลักษณะความเป็นผู้นำและพฤติกรรมผู้นำมีส่วนสัมพันธ์กัน
อย่างใกล้ชิด การวัดพฤติกรรมผู้นำและศึกษาพฤติกรรมผู้นำจึงต้องอาศัยคุณลักษณะความเป็นผู้นำ
เป็นหลัก และการศึกษาพฤติกรรมผู้นำสามารถทำได้ทางหนึ่ง โดยใช้แบบสำรวจ เป็นเครื่องวัดและ
ในการศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างแบบวัดพฤติกรรมความเป็นผู้นำโดยอาศัย
คุณลักษณะความเป็นผู้นำเพียง 2 ด้านคือ สติปัญญา และลักษณะทางบุคลิกภาพ ซึ่งได้แก่ ความ
รับผิดชอบ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การวางแผน ความสามารถในการตัดสินใจ ความมีจิตใจ
เข้มแข็งอดทน ความมีมนุษยสัมพันธ์ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความมีเหตุผล ความเชื่อมั่น
ในตนเอง และการมีคุณธรรม

1.5 การประเมินลักษณะความเป็นผู้นำ

ในการทดสอบว่าผู้ใดจะมีลักษณะพฤติกรรมความเป็นผู้นำมากหรือน้อย
แค่ไหน อย่างไรนั้น จะต้องมีเครื่องมือที่นำมาใช้ทดสอบวัดพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ ซึ่งเรียกว่า
แบบทดสอบวัดความเป็นผู้นำ ในประเทศไทยก็มีผู้ที่สร้าง เครื่องมือหรือแบบทดสอบนี้ขึ้นมาหลายท่าน
แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแบบทดสอบ พฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้นที่ รัชมี ภิบาลแทน ได้สร้างขึ้น เนื่องจากเห็นว่าเป็นแบบทดสอบที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ศึกษา
พฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เช่นเดียวกับจุดมุ่งหมายใน
การศึกษาวิจัยในครั้งนี้

จากการศึกษาพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ของโรงเรียนในจังหวัดภาคใต้ ของ รัชมี ภิบาลแทน (2521: 32 - 39) ที่ รัชมี ภิบาลแทน
ได้สร้างแบบสำรวจพฤติกรรมความเป็นผู้นำ 1 ชุด จำนวน 66 ข้อ ซึ่งดัดแปลงมาจาก
V - Technique ของ วีรยุทธ วิเชียรโชติ (2521: 8 - 15) โดยมีวิธีการในการสร้าง
เครื่องมือดังนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะความเป็นผู้นำ
แล้วรวบรวมลักษณะความเป็นผู้นำจาก เอกสารและงานวิจัยนั้นพิจารณาว่าลักษณะใดมีความสำคัญ
และกล่าวถึงมากน้อยตามลำดับ ผลปรากฏว่า ได้ลักษณะของความเป็นผู้นำที่เด่นที่สุด 28 ประการ
2. นำลักษณะความเป็นผู้นำทั้ง 28 ประการ มาสร้างแบบสำรวจ
คุณลักษณะความเป็นผู้นำ ส่งไปให้ผู้ผู้นำในสาขาวิชาชีฟต่าง ๆ จำนวน 50 คน เลือกคุณลักษณะ

ความเป็นผู้นำที่สำคัญและควรส่งเสริมแก่เยาวชนไทย 10 ประการ จากลักษณะความเป็นผู้นำ 28 ประการที่กำหนดให้ และเปิดโอกาสให้ผู้ตอบเพิ่มเติม ถ้าผู้ตอบเห็นว่ายังมีลักษณะความเป็นผู้นำที่สำคัญ

ในการเลือกผู้นำในสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ตอบไว้ ดังนี้

- ก. ต้องเป็นผู้ดำรงตำแหน่งหรือ เคยดำรงตำแหน่งผู้นำในหน่วยงานใด หน่วยงานหนึ่ง หรือหลายหน่วยงาน
 - ข. มีผลงานการเขียน การปาฐกถา หรือ ผลงานที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันนี้ต่อสาธารณชน
 - ค. มีประสบการณ์ในการฝึกความเป็นผู้นำให้แก่ผู้อื่น
3. นำแบบสำรวจคุณลักษณะความเป็นผู้นำที่ผู้นำสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ส่งคืนมา จำนวน 43 ฉบับ มาแจกแจงความถี่ และจัดอันดับลักษณะความเป็นผู้นำจากความถี่มากไปหาน้อย 10 ลักษณะคือ 1) ความรับผิดชอบ 2) คุณธรรม 3) ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 4) มนุษยสัมพันธ์ 5) การยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 6) ความเชื่อมั่นในตนเอง 7) ความสามารถตัดสินใจ 8) การวางแผน 9) ความมีเหตุผล 10) จิตใจเข้มแข็งอดทน
4. สร้างนิยามศัพท์ของลักษณะความเป็นผู้นำทั้ง 10 ประการ
 5. กำหนดระดับพฤติกรรมความเป็นผู้นำออกเป็น 5 ระดับ
 6. นำลักษณะความเป็นผู้นำแต่ละลักษณะมาแยกเป็นลักษณะย่อย แล้วจึงนำลักษณะย่อย เป็นพื้นฐานในการสร้างแบบสำรวจพฤติกรรมความเป็นผู้นำลักษณะย่อยละ 3 ข้อ ได้แบบสำรวจทั้งสิ้น 66 ข้อ
 7. แบบสำรวจแต่ละข้อมีลักษณะ เป็นสถานการณ์สมมติ และกำหนดให้บุคคลที่อยู่ในสถานการณ์นั้นแสดงพฤติกรรมคอบค่อสิ่งเร้า โดยผู้ตอบแบบสำรวจ เลือกพฤติกรรมที่บุคคลในสถานการณ์นั้นจะกระทำ วิธีนี้ เป็นการกระตุ้นให้ผู้ตอบได้แสดงความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาโดยไม่รู้สึกรู้หา เพราะมองเห็นว่าเป็นพฤติกรรมของผู้อื่น การทดสอบด้วยวิธีนี้เรียกว่า Projective Technique (กมล สุดประเสริฐ 2516: 161) และหากผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่เลือกพฤติกรรมในข้อใดอาจคาดได้ว่าผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่จะแสดงพฤติกรรมตาม

ที่คนเลือกเช่นกัน ถ้าผู้ตอบต้องเผชิญกับสถานการณ์เช่นนั้นบ้าง

ลักษณะของแบบสำรวจ แบบสำรวจพฤติกรรมความเป็นผู้นำแต่ละข้อ
แบ่งออกเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ภาคคำถาม เป็นสถานการณ์สมมติขึ้น กำหนดให้ผู้ตอบแบบ
สำรวจเลือกพฤติกรรมที่บุคคลในสถานการณ์นั้นจะกระทำ การเลือกสถานการณ์เพื่อนำมาสร้าง
แบบสำรวจมีหลักดังนี้

1. เป็นสถานการณ์ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมความเป็นผู้นำ 10 ลักษณะ
ที่ต้องการศึกษา
2. เป็นสถานการณ์ทั่ว ๆ ไปที่นักเรียนมีโอกาสประสบในชีวิต
3. เป็นสถานการณ์ที่ไม่เกินความจริงจนนักเรียนไม่มีโอกาสกระทำได้
4. เป็นสถานการณ์ที่ต้องอาศัยการตัดสินใจของผู้ตอบ
5. คำถามแต่ละสถานการณ์มีประเด็นเดียว ชัดเจนไม่สลับซับซ้อน

ใช้ภาษาง่าย ๆ

ตอนที่ 2 ภาคคำตอบ มีตัวเลือกเป็นพฤติกรรมที่สนองตอบต่อสถานการณ์
นั้น ๆ 5 ตัวเลือก ดังตัวอย่าง เช่น

วันหนึ่งครูประจำชั้น เข้ามาสอนชั้น มศ.2ก. พบว่า มีเศษกระดาษเกลื่อน
หน้าชั้น ครูจึงเตือนหัวหน้าชั้น หัวหน้าชั้นจะอย่างไร

- ก. รีบออกไปเก็บ เศษกระดาษ
- ข. ออกไปเก็บ เศษกระดาษแล้วชี้แจงให้ทราบว่า เป็นเวรของผู้ใด
- ค. บอกให้ผู้เป็นเวรออกไปเก็บ เศษกระดาษ
- ง. ชี้แจงให้ครูทราบว่าไม่ใช่เวรของคน
- จ. นิ่งเฉยเสีย

วิธีตอบแบบสำรวจ ให้นักเรียนเขียนเครื่องหมาย X ทับตัวอักษร ก. ข.
ค. ง. หรือ จ. ที่นักเรียนต้องการเลือก เพียงคำตอบเดียว โดยตอบลงในกระดาษคำตอบ

การให้ค่าน้ำหนัก กำหนดให้แต่ละระดับพฤติกรรมมีน้ำหนักแตกต่างกัน
ตามลำดับดังนี้

ระดับ 5 สำหรับการกระทำที่คนทั่วไปยกย่องว่าเป็นพฤติกรรมใน
อุดมคติของสังคม อันเป็นการเสียสละของคน แม้ว่าคนอาจจะได้รับความเดือดร้อน

ระดับ 4 สำหรับการกระทำที่คนทั่วไปยอมรับว่าปฏิบัติได้ อันเป็นการ
เสียสละของคนที่สร้างเสริมประโยชน์ให้แก่บุคคลอื่น

ระดับ 3 สำหรับการกระทำที่คนทั่วไปยอมรับว่าปฏิบัติได้ แต่ยังมี
พฤติกรรมอื่นที่ควรปฏิบัติมากกว่า

ระดับ 2 สำหรับการกระทำที่คนทั่วไปยังไม่ยอมรับว่าเป็นพฤติกรรมที่
ควรกระทำ และควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง

ระดับ 1 สำหรับการกระทำที่คนทั่วไปไม่ยอมรับว่าเป็นพฤติกรรมที่ควร
กระทำ และควรได้รับการแก้ไขปรับปรุง

ในการดอบแบบสำรวจ ถ้านักเรียนเลือกคำตอบข้อใด และตรงกับระดับ
พฤติกรรมใด ก็จะได้ค่าน้ำหนักตามระดับนั้น

2. ด้านความคิดสร้างสรรค์

2.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ (Creativity)

ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) เป็นคำที่เข้าใจยากเพราะ
เป็นนามธรรม นักจิตวิทยา นักการศึกษาให้นิยามคำนี้ไว้หลากหลายตามทฤษฎีของคนดังต่อไปนี้

มิเชล เอ วอลลาซ และ นาธาน โคแกน (Michael A. Wallach
and Nathan Kogan 1965: 13 - 20) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความคิด
โยงสัมพันธ์กันได้ คือ เมื่อระลึกสิ่งใดได้ก็ เป็นแนวทางให้ระลึกสิ่งอื่น ๆ ค่อไป สัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่

จากหนังสือ "A Comprehensive Dictionary of Psychology
and Psychoanalytical" ซึ่ง ฮอเรนซ์ บี อิงลิช และ อีวา แชมป์นีย์ อิงลิช (Horence
E. English and Eva Champney English 1968: 129) เป็นบรรณาธิการให้ความหมาย

ว่า เป็นความสามารถที่ค้นพบวิธีใหม่ในการแก้ไขปัญหาหรือความคล่องแคล่วในการสร้างรูปแบบใหม่ ๆ ทางศิลปะ เป็นการนำเอาสิ่งที่มีอยู่ภายในของแต่ละบุคคล สร้างคิดประดิษฐ์ผลผลิตใหม่ขึ้นมา

พอล อี ทอร์เรนซ์ (Paul E. Torrance 1969: 16) ให้ความหมายของความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดสร้างสรรค์ผลผลิต หรือสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ ที่ไม่รู้จักมาก่อน ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ อาจเกิดจากการรวมเอาความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากประสบการณ์ แล้วเชื่อมโยงกับสถานการณ์ใหม่ ๆ สิ่งที่เกิดขึ้นไม่จำเป็นต้องเป็นสิ่งที่มีรูปแบบอย่างแท้จริง อาจออกมาในรูปของผลผลิตทางศิลปะ วรรณคดี วิทยาศาสตร์ หรืออาจจะเพียงขบวนการเท่านั้น

จาก Dictionary of Education ซึ่งมี คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973: 152) เป็นบรรณาธิการให้ความหมายความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นคุณสมบัติประการหนึ่งของมนุษย์ซึ่งประกอบไปด้วยคุณลักษณะของความคิดที่แปลกใหม่ไม่เหมือนใคร ความคิดที่คล่องแคล่วในการคิดโยงสัมพันธ์ ความยืดหยุ่นในการคิดดัดแปลงอย่างรวดเร็ว และความสามารถในการสร้างผลงานอย่างวิจิตรบรรจง

อลิซ เบทซ์ บี ฮูร์ลอค (Elizabeth B. Hurlock 1984: 324-325) ได้รวบรวมความหมายของความคิดสร้างสรรค์ที่มีผู้ใช้กันอย่างแพร่หลายไว้ 8 ประการคือ

1. ความคิดสร้างสรรค์ คือ การสร้างสิ่งแปลกใหม่และแตกต่างไปจากสิ่งที่มีอยู่ ความคิดสร้างสรรค์ในความหมายนี้ เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดสิ่งใหม่ไม่ว่าจะเป็นความคิดหรือสิ่งของ
2. ความคิดสร้างสรรค์ พิจารณาโดยคร่าว ๆ ว่า เป็นการประดิษฐ์สิ่งของใหม่ ๆ ขึ้นมาและ เป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลง
3. ความคิดรวบยอดของความคิดสร้างสรรค์ คือสิ่งที่เป็นแนวทางใหม่ ๆ ที่แตกต่างไปจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว เพื่อประสงค์จะไม่ให้เหมือนผู้อื่น แต่อย่างไรก็ตามสิ่ง เก่าก็คือพื้นฐานของการที่จะทำให้เกิดสิ่งใหม่
4. ความคิดสร้างสรรค์ คือ ขบวนการคิดที่พิเศษแตกต่างไปจากผู้อื่น ซึ่งกระบวนการนี้จะทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่แตกต่างออกไปและ เป็นจุด เริ่มต้นของสิ่งใหม่

5. ความคิดสร้างสรรค์ มีความหมาย เป็น เช่นเดียวกับการมีสติปัญญาสูง เชื่อกันว่าบุคคลที่มีไอคิวสูงมาก ๆ เป็นคนอัจฉริยะ ผู้ที่มีปัญญาสูงจะมีผลส่งถึงการ เป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์สูงตามไปด้วย ซึ่งความคิดสร้างสรรค์เป็นส่วนหนึ่งของความสามารถทางสติปัญญา ความจำ หรือการให้เหตุผล

6. ความคิดสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลผู้นั้น เองไม่เกี่ยวข้อง ไม่มีความสัมพันธ์กับการ เรียนรู้และสิ่งแวดล้อม

7. ความคิดสร้างสรรค์มีความหมาย เช่นเดียวกับการสร้างจินตนาการ เป็น เรื่องของการสร้างอะไรที่ใหม่มากกว่าที่จะทำซ้ำของ เดิม

8. ความคิดสร้างสรรค์ในความคิดของคนทั่วไป จะมีความรู้สึกว่าจะ เป็น เรื่องของคน 2 กลุ่มคือ กลุ่มคน คือกลุ่มคนที่ชอบทำความเข้าใจแบบและกลุ่มที่คิดสร้างอะไรใหม่ ๆ ซึ่งกลุ่มแรกจะทำอะไรโดยความผู้อื่น แต่คนที่คิดอะไรใหม่ ๆ จะมีมุมมองที่แตกต่างหรือมีวิธีการแก้ไขปัญหาใหม่ ๆ แตกต่างไปจากคนอื่น

สุชา จันทรเอย (2510: 19) เสนอแนวความคิดว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือการแสดงออกหรือการสร้างผลงานใหม่ ๆ อันเป็นผลมาจาก ขบวนการคิด ซึ่งอยู่ภายในของ มนุษย์แต่ละคน

วิจิตร วรุศมางกูร (2520: 40) เสนอแนวความคิดสร้างสรรค์ว่า เป็นจินตนาการประยุค์ที่คนสร้างขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหายุ่งยาก เป็นการรวบรวมจินตนาการจากสิ่ง ที่เรารู้แล้วให้ เป็นสิ่งใหม่ที่มีประโยชน์ จึงอาจสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการ ในการขจัดปัญหาที่เกิดจากสิ่ง เรา เพื่อให้ เกิดประโยชน์ในหลายแง่หลายมุมนั่นเอง

อารี รังสิมันท์ (2527: 50 - 51, 84) ให้ความหมาย ความคิด สร้างสรรค์ว่า หมายถึง ความคิด จินตนาการประยุค์ ที่สามารถนำไปสู่สิ่งประดิษฐ์คิดค้นพบใหม่ ๆ ทาง เทคโนโลยี เป็นความคิดในลักษณะที่คนอื่นคาดคิดไม่ถึง หรือมองข้าม เป็นความคิดหลากหลาย คิดไว้กว้างไกล เน้นทั้งปริมาณและคุณภาพ อาจ เกิดจากการคิดผสมผสาน เชื่อมโยงระหว่าง ความคิดใหม่ ๆ กับประสบการณ์เดิม ให้ เกิดสิ่งใหม่ที่แก้ปัญหาและ เอื้ออำนวยประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม

นอกจากนี้ อารี รังสิมันท์ ยังได้อธิบายถึงคำว่า "ความคิดริเริ่ม"

(Originality) ไว้ว่า โดยทั่วไปเมื่อก้าวถึงความคิดสร้างสรรค์ มักเข้าใจและมุ่งเน้นไปที่ความคิดริเริ่ม ซึ่งแท้ที่จริงแล้วความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยลักษณะความคิดอื่น ๆ มิใช่เพียงแต่ความคิดริเริ่มเพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตามความคิดริเริ่มจัดเป็นลักษณะสำคัญที่ทำให้เกิดการเริ่มต้นขึ้น แต่ความสำเร็จของการสร้างสรรค์ ก็จำเป็นต้องอาศัยความคิดคล่องตัว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดละออด้วย

สรุป ความหมายของความคิดสร้างสรรค์จากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น ได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์ หมายถึง ความสามารถของมนุษย์ในการแก้ปัญหาจากสิ่งเร้าโดยขบวนการคิดแบบโยงสัมพันธ์ของความรู้หรือประสบการณ์เดิม แล้วแสดงออกหรือประดิษฐ์คิดสร้างผลผลิตใหม่ ๆ ที่มีประโยชน์ขึ้นมา ซึ่งความสามารถด้านนี้มีอยู่ในตัวของทุกคน

2.2 องค์ประกอบของความคิดสร้างสรรค์

โรเบิร์ต ซี วิลสัน (Robert C. Wilson 1958: 114 - 115) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ประกอบด้วยความคล่องในการคิด (Fluency) และความคิดยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) โดยแบ่งออกเป็นชนิดย่อย ๆ ได้อีกประเภทละ 2 ชนิด คือ

1. ความคล่องในการคิดแบ่งเป็น

ก. ความคล่องในด้านการเชื่อมโยง (Associative Fluency)

คือ ความสามารถในการคิดถึงคำหรือข้อความที่เขียนแล้วให้ความหมายชัดเจน ถูกต้อง รวดเร็ว ดังที่ต้องการ ความสามารถนี้มีความสำคัญต่อการอธิบายความคิดของคนได้เป็นอย่างดี

ข. ความคล่องในด้านแนวความคิด (Ideational Fluency)

เน้นถึงอัตราเร็วที่แต่ละคนสามารถเกิดความคิดในด้านต่าง ๆ ขึ้นมาได้

2. ความยืดหยุ่นในการคิดแบ่งได้เป็น 2 ชนิดคือ

ก. ความยืดหยุ่นในการปรับความคิด (Adaptive Flexibility)

คือ ความสามารถในการเปลี่ยนทิศทางของความคิด เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นใหม่ เพื่อจะได้ค้นพบสิ่งใหม่ ๆ

ข. ความยืดหยุ่นในการคิดหลายแนวทาง (Spontaneous

Flexibility) คือ ความสามารถในการคิดที่จะตอบสนองปัญหาอย่างเดียวกันนั้นได้หลาย ๆ แบบ

โดยคิดถึงปัญหานั้นในหลาย ๆ ด้าน

จากการศึกษาของ จอย พอล กิลฟอร์ด (Joy Paul Guilford 1967: 61 - 64) ได้แบ่งความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. ความคิดริเริ่ม (Originality) คือความสามารถของสมองในการคิดสิ่งแปลกใหม่ และไม่ซ้ำกับการตอบสนองของผู้อื่น

2. ความคล่องในการคิด (Fluency) คือความสามารถของสมองในการคิดตอบสนองได้อย่างรวดเร็วและมีการตอบสนองในปริมาณที่มากกว่า

3. ความยืดหยุ่น (Flexibility) คือความสามารถของสมองในการคิดตอบสนองได้หลายประการ หลายทิศทาง

ดังนั้น ความคิดสร้างสรรค์ จึงเป็นความคิดในหลายแง่หลายมุม หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการคิดแบบอเนกนัย เป็นเหตุให้คนที่มีความคิดสร้างสรรค์แสดงพฤติกรรมหรือลักษณะบุคลิกภาพที่แตกต่างออกไป

2.3 ลักษณะของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์

จอย พอล กิลฟอร์ด (Joy Paul Guilford 1959: 389 - 390) กล่าวถึง ลักษณะของคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ว่า คนที่มีความคิดสร้างสรรค์สูงจะต้องเป็นคนคิดอะไรคล่องแคล่ว (Fluency) ไม่ยึดถือความคิดของคนเกินไป คือมีความยืดหยุ่นและมีความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ (Originality) นอกจากนี้ ประสิทธิ์ บัวคลี่ (2519: 13-14) ยังเพิ่มเติมอีกว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต้องมีความเป็นอิสระ กล้าคิด กล้าทำและที่สำคัญต้องมีความคิดใหม่ ๆ ออกมา

เออร์เนท อาร์ ฮิลการ์ด และ ริชาร์ด ซี แอทกินสัน (Ernet R. Hilgard and Richard C. Atkinson 1967: 365) สรุปลักษณะผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นผู้ที่ชอบคิดอย่างอิสระ ไม่ชอบคิดตามใคร ชอบคิดหรือทำสิ่งซับซ้อนและแปลกใหม่ มีอารมณ์ขัน

โจเซฟ พี ไรซ์ (Josept P. Rice 1970: 69) ให้ข้อสังเกต
ลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ว่า

1. เป็นคนฉลาด
2. มีความสามารถในการประยุกต์ รู้จักปรับและยืดหยุ่นในการใช้
ความรู้
3. มีการคอบสนองที่แสดงถึงความคิดริเริ่ม
4. มีอิสระในการคิดและการกระทำ
5. สนใจและเปิดรับประสบการณ์ต่าง ๆ สามารถรวบรวมและสรุป

สิ่งที่พบ เข้ากับความรูสึกภายในใจได้

6. มีความสามารถในการหยั่งรู้
7. มีค่านิยมเกี่ยวกับความรู้และ เข้าใจในความมีคุณค่าสุนทรีย์ะ
8. รู้จักตนเอง มีความตระหนักในจุดมุ่งหมายของคนและ เข้าใจ
สถานภาพของคนตลอดจนกระบวนการที่คนเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย

ซาโรลด์ คัมบลิว เฮอร์นาร์ด (Harold W. Bernard 1972: 284)

กล่าวถึงลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ 9 ประการคือ

1. มีความสามารถในการแสดงออกถึงความคิดค้นต่าง ๆ อย่าง
รวดเร็ว
2. มีความยืดหยุ่นและสามารถปรับตัวได้ดีในบรรยากาศที่เป็นอิสระ
3. มีความคิด เป็นแบบอเนกมัย มีแนวทางในการสร้างสิ่งใหม่ ๆ มาก
กว่าแบบ เอนกนัยหรือตามผู้อื่น
4. มีความสามารถคิดแบบ โยงสัมพันธ์
5. เปิดเผย มีอารมณ์ขัน
6. เป็นคนที่มีความคิดกว้างไกล
7. ชอบทำงานที่เป็นผลจากการใช้ความคิดหลาย ๆ ทาง
8. ยอมรับความรู้สึกและอารมณ์ของผู้อื่น
9. มองโลกในแง่ดีและตั้งใจจริง

บุญลือ ทองอยู่ (2527: 70 - 71) ได้สรุปลักษณะคนที่มีความคิดสร้างสรรค์ไว้ดังต่อไปนี้ คือ 1) มีความสามารถในการคิดและพลิกแพลงแก้ปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปด้วยดี 2) ไม่ชอบทำคามผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล 3) มีความพยายามเอาใจจจจอยู่กั้งงานมาก และมีความอดทนอย่างทรหด 4) เป็นผู้ไม่ยอม เลิกล้มความตั้งใจง่าย ๆ 5) มีความคิดคำนึงสูง 6) มีความกระตือรือร้น 7) มีความเป็นผู้นำ 8) มีลักษณะขี้เล่น รื่นเรึง 9) เป็นคนชอบรับประสมการณั้ค่าง ๆ โดยไม่หลีกเลี่ยงหนีหรือหลบถอย 10) ชอบแสดงความเค้น 11) ชอบคลุกคลีในสังคม 12) ถือตนเองเป็นศูนย์กลาง 13) มีความเชื่อมั่นในตนเองอย่างขี้ง 14) มีความเป็นอิสระ 15) ไม่มีความวิตกกังวล 16) ยอมรับและสนใจในสิ่งแปลก ๆ 17) มีความคิดในลักษณะยืดหยุ่น 18) มีความซึบซึอนในการรับรู้ 19) มีความกล้าหาญ 20) ไม่ค่อยจะทำคามแบบแผน 21) ชอบอยู่คนเดียวมากกว่ารวมกลุ่ม 22) ความคิดเป็นของตัวเองโดยเฉพาะ 23) การทำสิ่งค่าง ๆ จะไม่พะวงอยู่เฉพาะสิ่งหนึ่งสิ่งใดในทิศทางเดียว 24) ไม่ยึดมั่นในสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนเกินไป 25) ชอบทำงานเพื่อความสุขขของตนเอง

ดังนั้น อาจสรุปได้ว่า บุคลิกลักษณะของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ คือ มีความสามารถในการแสดงความคิดในด้านค่าง ๆ กล้าแสดงอย่างอิสระ มีความคิดแปลกใหม่ ไม่คามแบบใคร มีความยืดหยุ่นในความคิด ยอมรับและปรับตัวได้ดี มีอารมณ์ขัน ชอบคิดชอบทำทันเหตุการณ์

2.4 การประเมินลักษณะความคิดสร้างสรรค์

พอล อี ทอร์เรนซ์ (Paul E. Torrance 1969: 17) ให้ข้อสังเกตว่า การประเมินถึงการมีความคิดสร้างสรรค์ โดยมากจะพิจารณาทางค้ำนผลผลิต (Product) มากกว่ากระบวนการ (Process) เพราะกระบวนการของความคิดสร้างสรรค์นั้น เป็นสิ่งที่มีขีดจำกัดในการวัด สำหรับการวัดค้ำนผลผลิตของความคิดสร้างสรรค์นั้นสามารถวัดได้โดยใช้แบบทดสอบโดยตรง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นแบบทดสอบที่ใช้รูปภาพหรือเป็นภาษาเขียน

แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์มีจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะพัฒนามาจากแบบทดสอบของ เจ พี กิลฟอร์ด (J.P. Guilford) เช่น แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ มินเนโซตา (The Minnesota Tests of Creative Thinking) แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ วอลลาส และโคแกน (Wallach and Kogan Test) แบบทดสอบ

การโยงสัมพันธ์ของสิ่งที่อยู่ห่างไกลกัน (Remote Associates Test) เป็นต้น

สำหรับในประเทศไทย ปี พ.ศ. 2523 ไพรด์นั วังษ์นาม ได้ศึกษา และสร้างแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในจังหวัดอุตรธานี โดยยึดขอบเขตเนื้อหาและวิธีสร้างคามทฤษฎีของ กิลฟอร์ด เป็นหลัก แต่ดำเนินการสอบคามวิธีของวอลลาส และโคแกน (Wallach and Kogan) กับของทอร์เรนซ์ และยามาโมโตะ (Torrance and Yamamoto) รวมกัน ประกอบด้วยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ ไพรด์นั วังษ์นาม สร้างเอง 12 ฉบับ และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของวอลลาส และโคแกน ซึ่ง ไสว เลี่ยมแก้ว คัดแปลงไว้ 2 ฉบับ กับแบบการประเมินค่าความคิดสร้างสรรค์ โดยให้นักเรียนประเมินกันเอง (peer rating) 1 ฉบับ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ ไพรด์นั วังษ์นาม สร้างขึ้นเอง และเรียกแบบทดสอบที่สร้างขึ้นว่า "กิจกรรม" เพื่อจูงใจให้นักเรียนสนใจ และไม่เบื่อหน่าย มีแบบทดสอบทั้งหมด 12 ฉบับดังนี้

1.1 แบบทดสอบฉบับที่ 1 การวาดภาพจากวงรี แบบทดสอบฉบับนี้ วัดองค์ประกอบความอเนกนัย โดยใช้รูปภาพเป็นเนื้อหา และให้คิดตอบโดยการวาดภาพเป็นหน่วย (DFU) คัดแปลงจากแบบทดสอบ Figure Production ของกิลฟอร์ด แบบทดสอบฉบับนี้ จะมีกระดาษพิมพ์ภาพวงรีไว้ให้ ให้นักเรียนค่อเติมให้ได้ภาพที่มีความหมายแตกต่างกันออกไป หลายน่าสนใจให้ได้จำนวนภาพมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.2 แบบทดสอบฉบับที่ 2 การประกอบภาพ แบบทดสอบฉบับนี้ วัดองค์ประกอบความคิดอเนกนัยใช้รูปภาพเป็นเนื้อหา และให้คิดตอบโดยการวาดภาพเป็นหน่วย (DFU) และเป็นระบบ (DFS) คัดแปลงจากแบบทดสอบ Making Objects ของกิลฟอร์ด แบบทดสอบฉบับนี้ให้นักเรียนนำภาพรูปทรงเรขาคณิตที่กำหนดให้ ประกอบกันเข้าให้เป็นภาพที่มีความหมาย ข้อตกลงในการประกอบคือ รูปทรงเรขาคณิตทั้ง 4 สามารถขยายให้ใหญ่ขึ้นหรือย่อส่วนให้เล็กลงได้ตามความต้องการและจะใช้ก็รูปก็ได้

1.3 แบบทดสอบฉบับที่ 3 การใช้สิ่งของอย่างพิสดาร แบบทดสอบฉบับนี้ วัดองค์ประกอบ ความคิดอเนกนัยใช้ภาษาเป็นเนื้อหาให้คิดออกมาเป็นหน่วย (DMU) และองค์ประกอบความคิดอเนกนัยใช้ภาษา เป็น เนื้อหาให้คิดออกมาเป็นกลุ่ม เป็นจำพวก (DMU) โดยคัดแปลงจากแบบทดสอบ Brick Uses, Unusual Uses and Alternate Uses

ของกิลฟอร์ด ตัวอย่าง เช่น ผ้าขาวม้าใช้ทำประโยชน์อะไรบ้าง บอกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.4 แบบทดสอบฉบับที่ 4 การคั่งชื่อเรื่องสั้น แบบทดสอบฉบับนี้ วัดองค์ประกอบความคิดอเนกนัยใช้ภาษาเป็นเนื้อหาให้คิดออกมาเป็นหน่วย (DMU) และ องค์ประกอบความคิดอเนกนัยใช้ภาษาเป็นเนื้อหาให้คิดออกมาเป็นการแปลงรูป (DMT) โดย คัดแปลงจากแบบทดสอบที่มีชื่อว่า Plot Title (nonclever) และ Plot Title (clever) ของกิลฟอร์ด

1.5 แบบทดสอบฉบับที่ 5 การหาค่าที่มีความหมายคล้ายกัน แบบ ทดสอบฉบับนี้วัดองค์ประกอบความคิดอเนกนัยใช้ภาษาเป็นเนื้อหา และให้คิดออกมาเป็นความ สัมพันธ์ (DMR) คัดแปลงจากแบบทดสอบ Associational Fluency ของกิลฟอร์ด

1.6 แบบทดสอบฉบับที่ 6 ความคล้ายคลึง แบบทดสอบฉบับนี้ วัดองค์ประกอบความคิดอเนกนัยใช้ภาษาเป็นเนื้อหาให้คิดออกมาเป็นความสัมพันธ์ (DMR) คัดแปลงจากแบบทดสอบ Similarities ของกิลฟอร์ด ตัวอย่างเช่นมะละกอกับแตงโม เหมือนกันหรือคล้ายกันอย่างไรบ้างบอกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.7 แบบทดสอบฉบับที่ 7 ผลที่จะเกิดตามมา แบบทดสอบฉบับนี้ วัดองค์ประกอบความคิดอเนกนัยใช้ภาษาเป็นเนื้อหาให้คิดออกมาเป็นการแปลงรูป (DMT) คัดแปลงจากแบบทดสอบ Consequences (obvious) และ Consequences (remote) ของกิลฟอร์ด ตัวอย่างเช่น ถ้าหากคนเราไม่มีความจำเป็นต้องนอน อะไรจะเกิดขึ้นความมาบ้าง บอกมาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.8 แบบทดสอบฉบับที่ 8 ความหมายของภาพแบบทดสอบฉบับนี้ วัดองค์ประกอบความคิดอเนกนัยใช้พฤติกรรมเป็นเนื้อหาให้คิดออกมาเป็นหน่วย (DBU) คัดแปลง จากแบบทดสอบ Alternate Picture Meaning ของกิลฟอร์ด

1.9 แบบทดสอบฉบับที่ 9 ความสัมพันธ์ทางสังคม แบบทดสอบ ฉบับนี้วัดองค์ประกอบด้านความคิดอเนกนัยใช้พฤติกรรม เป็นเนื้อหาให้คิดออกมาเป็นความสัมพันธ์ (DBR) ซึ่งคัดแปลงจากแบบทดสอบของกิลฟอร์ดที่มีชื่อว่า Creating Social Relations ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงคนที่หันหน้าเข้าหานักเรียนควรจะพูดว่าอย่างไรบ้าง จะเขียนคำตอบใน แง่มุมต่าง ๆ กันให้ได้คำตอบมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

1.10 แบบทดสอบฉบับที่ 10 การแต่งเรื่องสั้น แบบทดสอบฉบับนี้วัดองค์ประกอบความคิดอเนกนัยโดยใช้พฤติกรรม เป็นเนื้อหาให้คิดออกมาเป็นระบบ (DBS) ซึ่งดัดแปลงมาจากแบบทดสอบ Writing Behavioral Stories ของกิลฟอร์ด

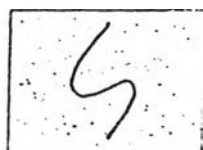
1.11 แบบทดสอบฉบับที่ 11 เส้นกับความรู้สึก แบบทดสอบฉบับนี้วัดองค์ประกอบความคิดอเนกนัยใช้พฤติกรรม เป็นเนื้อหาให้คิดออกมาเป็นการแปลงรูป (DBT) ดัดแปลงจากแบบทดสอบ Alternate Line Meaning ของกิลฟอร์ด

1.12 แบบทดสอบฉบับที่ 12 ความรู้สึกและการกระทำ แบบทดสอบฉบับนี้วัดองค์ประกอบความคิดอเนกนัยใช้พฤติกรรม เป็นเนื้อหาให้คิดออกมาเป็นการประยุกต์ (DBI) ดัดแปลงจากแบบทดสอบ Suggested Feeling and Actions ของกิลฟอร์ด

2. แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของวอลลาสและโคแกน ซึ่งดัดแปลงมาใช้กับเด็กไทยโดย ไสว เลียมแก้ว มี 2 ฉบับดังนี้

2.1 มีชื่อว่า "พวกเดียวกัน" แบบทดสอบฉบับนี้มี 4 ข้อ ให้นักเรียนบอกสิ่งที่จัดเข้า เป็นพวกเดียวกันกับสิ่งที่โจทย์ให้มาให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ตัวอย่าง เช่น ให้ออกสิ่งที่มีลักษณะแบนมาให้มากที่สุด

2.2 ความหมายของเส้น แบบทดสอบนี้ให้นักเรียนพิจารณาเส้นภาพที่กำหนดให้ว่าสามารถบอกได้ว่า เส้นภาพนั้นคล้ายสิ่งใดบ้างบอกมาให้มากที่สุด ตัวอย่าง เช่น

ท่านมองเห็นเป็นรูปภาพอะไรบ้างจงบอกให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้

3. แบบการประเมินค่าความคิดสร้างสรรค์โดยให้นักเรียนประเมินกันเอง (peer rating) โดยดัดแปลงจากแบบการประเมินค่า peer rating ของ เค ดิวอิง (K. Dewing 1970: 37) ประกอบด้วยคำอธิบายลักษณะของนักเรียนที่มีความคิดสร้างสรรค์ และให้นักเรียนเขียนรายชื่อนักเรียนในชั้นของตนเองที่มีลักษณะเหมือนคำอธิบายนั้นเพียง 1 ใน 5 ของจำนวนนักเรียนในชั้น

การให้คะแนน แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ ไพร์คิน วังษ์นาม สร้างขึ้นให้คะแนน 2 หรือ 3 องค์กรประกอบ ดังนี้

ให้คะแนน 2 องค์กรประกอบคือ คะแนนความคล่องกับคะแนนความคิดริเริ่ม ได้แก่ แบบทดสอบฉบับที่ 4 และแบบทดสอบฉบับที่ 5 นอกนั้นให้คะแนน 3 องค์กรประกอบ

ให้คะแนน 3 องค์กรประกอบ ได้แก่ คะแนนความคล่อง คะแนนความคิดยืดหยุ่นและคะแนนความคิดริเริ่ม การให้คะแนนแต่ละองค์กรประกอบมีหลักการให้ดังนี้

1. คะแนนความคล่อง ให้คะแนนตามจำนวนคำตอบทั้งหมดที่นักเรียนตอบได้ ยกตัวอย่างแบบทดสอบฉบับที่ 11 ถ้านักเรียนตอบว่าความรู้สึกหรืออารมณ์ที่แทนเส้นภาพ

มี วุ่นวาย, ยุ่งยาก, สนุกสนาน, ตื่นเต้น, น่ากลัว และเวียนศีรษะ จะได้

6 คะแนน

2. คะแนนความคิดยืดหยุ่น ให้คะแนนโดยนับจากจำนวนกลุ่มหรือจำนวนทิศทางของคำตอบ กล่าวคือนำคำตอบทั้งหมดที่ให้คะแนนความคล่องไปแล้วมาจัดกลุ่มหรือทิศทางใหม่ คำตอบใดเป็นคำตอบทิศทางเดียวกันหรือความหมายอย่างเดียวกัน ก็จัดเข้าเป็นกลุ่มเดียวกัน เมื่อจัดเรียบร้อยให้นับจำนวนกลุ่มให้กลุ่มละ 1 คะแนน

3. คะแนนความคิดริเริ่มให้คะแนนตามสัดส่วนของความถี่ของคำตอบ ซึ่งดัดแปลงมาจากวิธีการของ เอ.เจ. ครอพเลย์ (A.J. Cropley 1966: 261 - 262) คำตอบใดที่กลุ่มตัวอย่างตอบซ้ำกันมาก ๆ ก็ได้คะแนนน้อยหรือไม่ได้เลย ถ้าคำตอบยังซ้ำกับคนอื่นน้อยหรือไม่ซ้ำกับคนอื่นเลยก็จะได้คะแนนมากขึ้น เกณฑ์การให้คะแนนยึดหลักดังนี้

คำตอบซ้ำกัน 12%	ขึ้นไปให้	0	คะแนน
คำตอบซ้ำกัน 6 - 11%	ให้	1	คะแนน
คำตอบซ้ำกัน 3 - 5%	ให้	2	คะแนน
คำตอบซ้ำกัน 2%	ให้	3	คะแนน
คำตอบซ้ำกันไม่เกิน 1%	ให้	4	คะแนน

3. ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา

3.1 ความหมายและองค์ประกอบของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

จาก Dictionary of Psychology ซึ่ง ฟิลลิป ลอเรนซ์ ฮาร์ริแมน (Philip Lawrence Harriman 1947: 7) เป็นบรรณาธิการ ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ไว้ว่า เป็นสภาวะที่แสดงออกในทักษะหรือองค์ประกอบของความรู้อย่าง

ชาวนซ์ซี และคอบบิน (Chauncey and Dobbin, 1963 อ้างถึงใน รายงานการวิจัยและประเมินผลประสิทธิผลของการประถมศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2527: 7 - 8) กล่าวว่า โดยทั่วไปแล้วสัมฤทธิ์ผล (Achievement) หมายถึง ขนาดของความสำเร็จที่ได้จากการทำงานที่ต้องอาศัยความพยายามจำนวนหนึ่งอันเป็นผลมาจากการกระทำที่อาศัยความสามารถทางร่างกายหรือสมอง นับว่าเป็นความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ตัวบ่งชี้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนอาจได้มาจากกระบวนการที่อาศัยการทดสอบ (Testing produce) ก็ได้ สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนนอกจากจะเป็นเรื่องพิจารณาความสามารถทางสติปัญญาของนักเรียนแล้วยังแสดงถึงคุณค่าของหลักสูตรผู้บริหารและครูผู้สอนอีกด้วย

ในหนังสือ "A Comprehensive Dictionary of Psychological and Psychoanalytical Terms" ซึ่งมี ฮอร์เรนส์ บี อิงลิช และ เอวา แชมป์นีย์ (Horence B. English and Ava. Champney English 1968: 6) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ไว้ว่า

1. เป็นความสำเร็จในการใช้ความพยายามเพื่อถึงเป้าหมายที่วางไว้
2. เป็นปลายทางของการบรรลุถึงความสำเร็จ

๓. เป็นขั้นหรือระดับของการบรรลุผลสำเร็จในสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ หรือโดยทั่ว ๆ ไป

ส่วนใน "Dictionary of Education" ซึ่ง คาร์เตอร์ วี กู๊ด (Carter V. Good 1973: 6) เป็นบรรณาธิการ ได้ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ว่าหมายถึง ความรู้หรือการพัฒนาทักษะทางการเรียนซึ่งโดยปกติพิจารณาจากคะแนนสอบที่กำหนดให้ หรือคะแนนที่ได้จากงานที่ครูมอบหมายให้หรือทั้งสองอย่าง

ชวาล แพร่ศกุล (2516: 112) สรุปไว้ว่า สัมฤทธิ์ผลการเรียน หมายถึง ความสำเร็จในด้านความรู้ ทักษะและสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ของสมอง

ไพศาล หวังพานิช (2526: 89) ให้ความหมายไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ (achievement) หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (academic achievement) หมายถึง คุณลักษณะและความสามารถของบุคคลอันเกิดจากการเรียนการสอน เป็นการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมและประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกฝนอบรม หรือจากการสอน การจัดผล สัมฤทธิ์ จึง เป็นการตรวจสอบระดับความสามารถหรือความสัมฤทธิ์ผล (level of accomplishment) ของบุคคลว่า เรียนรู้เท่าไร มีความสามารถชนิดใด

จากความหมายต่าง ๆ ข้างต้น สรุปได้ว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ คือ สภาวะที่แสดงออกถึงทักษะหรือองค์ประกอบของความรู้ เพื่อพยายามให้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาทักษะด้านต่าง ๆ และ เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในระดับใดระดับหนึ่งที่อาศัย ความสามารถทางร่างกายหรือสมอง อันเกิดจากประสบการณ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการฝึกฝน อบรมหรือการสอน โดยมีกระบวนการทดสอบต่าง ๆ ซึ่งนอกจากจะพิจารณาความสามารถทาง สติปัญญาของนักเรียนแล้วยังแสดงถึงคุณค่าของหลักสูตร ผู้บริหาร และครูผู้สอนอีกด้วย

เฮอ์เบิร์ต เจ. เคลาส์เมอร์ (Herbert J. Klausmeir 1971: 355) กล่าวถึง ปัจจัยที่จะทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนได้ นั้น สามารถสรุปได้ว่า ประกอบด้วย ค่านิยมที่ต้องการความสำเร็จ วิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้ มีการสำรวจหา ข้อมูล เพื่อนำมาประกอบในการทำงาน กำจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรค ปัญหาในการทำงาน และมีความกระตือรือร้นในการทำงาน

โรเบิร์ต เจ ฮาวิกเฮิร์สท และ เบอ์นิเซล นิวกาเทน (Robert J. Harvighust and Bernicel Neugarten 1968: 159) กล่าวถึงองค์ประกอบที่เป็นตัวตัดสินระดับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ว่า ประกอบด้วย 4 ประการคือ

1. ความสามารถที่ติดตัวมาแต่กำเนิด
2. ชีวิตและการอบรมในครอบครัว
3. ประสิทธิภาพของโรงเรียน
4. ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองหรือความมุ่งหวังในอนาคต

ขจรสุตา เหล็กเพชร (2522: 1) แสดงความคิดเห็นว่า ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้มีองค์ประกอบต่าง ๆ หลายประการ องค์ประกอบเหล่านี้อาจแบ่งออกเป็น 2 ด้านคือ องค์ประกอบด้านสติปัญญา (Intellectual Factor) เช่น เซาว์ปัญญา ความถนัด และองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญา (Non Intellectual Factor) เช่น วุฒิภาวะ ความสนใจ ทักษะ บุคลิกภาพ คุณภาพของการจัดการศึกษาในโรงเรียน ตลอดจนภูมิหลังทางครอบครัวของนักเรียน เป็นต้น

ดังนั้นสรุปได้ว่า องค์ประกอบที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ ประกอบด้วย องค์ประกอบด้านสติปัญญา ความสามารถที่มีมาแต่กำเนิด ความถนัด และองค์ประกอบที่ไม่ใช่สติปัญญา เช่น ความสนใจ ทักษะ บุคลิกภาพ สภาพแวดล้อมทางครอบครัว ความเข้าใจในตนเอง วิธีการทำงาน ความกระตือรือร้น ประสิทธิภาพของโรงเรียน เป็นต้น

3.2 วัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษา

วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย (goals) ของวิชาสังคมศึกษานั้น มีนักการศึกษาได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาไว้หลายท่านดังต่อไปนี้

เอ็ดเวิร์ด เอ ครูก (Edward A. Krug 1960: 300) อธิบายว่า วัตถุประสงค์ของวิชาสังคมศึกษาควรมีดังนี้

1. ด้านสังคมจะการแห่งตน ช่วยให้เด็กมีประสบการณ์ มีทักษะในการสังเกต การใช้ภาษา การทำงานเป็นหมู่คณะ และมีความรับผิดชอบในการทำงานร่วมกัน

2. คำนมุษยสัมพันธ์ สังคมศึกษาช่วยให้เด็กรู้จักผูกมิตรสัมพันธ์กับผู้อื่น เข้าใจและซาบซึ้งเรื่องมารยาทอันดีงามของสังคม บทบาทแต่ละคนในครอบครัว การทำงานร่วมกันและปฏิบัติคามระบอบประชาธิปไตย

3. คำนประสิทธิภาพและคำนเศรษฐกิจ ช่วยให้พลเมืองรู้จักประกอบอาชีพตามความสามารถของคน และรับผิดชอบค่องานของคนและทำงานนั้นให้ได้ผลดี

4. มีความรับผิดชอบในฐานะที่เป็นพลเมือง การสอนหน้าที่พลเมืองจะช่วยให้นักเรียน เข้าใจ เรื่องความรับผิดชอบและหน้าที่ของคนค่องสังคมค่องประเทศชาติในฐานะเป็นพลเมืองดี

เอ็ดวิน เฟนตัน (Edwin Fenton 1967: 1) กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาที่มีความสำคัญมากวิชาหนึ่ง มีจุดประสงค์เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถนำเอาความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการปรับตัวให้เข้าสังคมได้อย่างเหมาะสม วิชาสังคมศึกษาจึงมีบทบาทในการสร้างพลเมืองดี โดยมีจุดมุ่งหมาย 3 ประการคือ

1. การเตรียมเด็กให้เป็นพลเมืองดี
2. การฝึกให้เด็กคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณและมีเหตุผล
3. การรักษามรดกทางวัฒนธรรม

แจ๊ค แอล เนลสัน และ จอห์น ยู ไมเคิลลิส (Jack L. Nelson and John U. Michaelis 1980: 14 - 15) กล่าวถึง จุดประสงค์ของสังคมศึกษาไว้ว่า เพื่อสนับสนุนให้ผู้เรียนคิดเป็น มีมนุษยสัมพันธ์ มีความรับผิดชอบในหน้าที่พลเมือง มีความรู้ความเข้าใจในระบบเศรษฐกิจ มีกระบวนการในการตัดสินใจ และมีสัจจะการแห่งตน

จรรยา อุณมี (2520: 27 - 30) กล่าวว่า วิชาสังคมศึกษาในปัจจุบันมุ่งให้ผู้เรียนมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ค่องไปนี้

1. ให้ผู้เรียนค้นคว้า ทดสอบ แสวงหาข้อเท็จจริงด้วยตนเอง เรียกว่า "สืบสอบ"
2. ลดการท่องจำ เพราะข้อเท็จจริงต่าง ๆ นั้น เป็นเพียงสิ่งค่องต้องการนำไปใช้ในการ "ตัดสินใจปัญหาและกำหนดกฎเกณฑ์ได้"

3. ให้สามารถสร้างความคิดรวบยอด อธิบาย และกำหนดกฎเกณฑ์ได้
4. ให้เข้าใจ ชามซึ่งในเรื่อง "ค่านิยม" และมีความหมายในการประเมินค่านิยมต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
5. ให้เป็นบุคคลที่กระตือรือร้น สามารถติดตามความเคลื่อนไหวของโลกได้
6. ให้ได้รับประสบการณ์จากกิจกรรมและการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง
7. ให้สามารถแก้ปัญหาขัดแย้งทางสังคม สามารถคิดวิพากษ์วิจารณ์และตัดสินใจเหตุการณ์ต่าง ๆ ด้วยจิตใจที่เป็นกลางได้
8. ให้รู้จักคิดและคิดเป็น เช่น มีการฝึกฝนในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ อนุมาน อุปมาน คิดนำไปใช้ เป็นต้น

พิบูลศรี วาสนสมลสิทธิ์ (2526: 95 - 96) กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษาที่ดี สรุปได้ว่า ต้องครอบคลุม ความรู้ ความคิด เจตคติ ค่านิยม ความรู้สึก และความสามารถอันเหมาะสมกับวัย โดยวัตถุประสงค์ของหลักสูตรสังคมศึกษาควรกำหนดดังนี้

1. ด้านความรู้ มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับข้อมูล เรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการสร้างความคิด ความเข้าใจ อย่างมีวิจารณญาณ และนำความรู้ไปใช้
2. ด้านความคิด มุ่งพัฒนาความคิดของผู้เรียนให้คิดอย่างมีมโนคติ คือวิธีการที่ผู้เรียนนำความเข้าใจในเรื่องราวหรือ เหตุการณ์ที่เป็นรูปธรรมมาสัมพันธ์กันแล้วสกัดเป็นความเข้าใจที่เป็นนามธรรม สามารถหาข้อสรุปประมุขเป็นหลักการ
3. ด้านเจตคติ ความรู้สึกและค่านิยม มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติที่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่าง เป็นสุขและราบรื่น มีความมั่นใจในตนเอง ยอมรับความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อความ เป็นระเบียบของสังคม
4. ด้านทักษะ มุ่งพัฒนาทักษะทั้งทางด้านวิชาการและทางสังคม ซึ่งจำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคมประชาธิปไตย

นอกจากนี้ การเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายจำเป็นจะต้องฝึกทักษะที่สำคัญให้นักเรียน ดังที่ สุนทร สุนันท์ชัย (2514: 14) เสนอไว้คือ

1. ทักษะทางสังคม (Social Skill) เป็นทักษะที่ช่วยให้ผู้เรียนอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างราบรื่น เช่น ทักษะในการเป็นผู้ให้และผู้รับ การปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม การควบคุมตนเอง การรับผิดชอบต่อหน้าที่ การรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น

2. ทักษะในการศึกษาค้นคว้า (Social Studies Skill) เป็นทักษะในการค้นคว้าหาความรู้ เช่น ทักษะในการรวบรวมข้อมูล การอ่านแผนที่และการรายงาน เป็นต้น

3. ทักษะในการทำงานเป็นกลุ่ม (Group Work Skill) เป็นทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เช่น ทักษะในการวางแผน ทักษะในการเป็นผู้นำ

4. ทักษะทางปัญญา (Intellectual Skill) ได้แก่ ทักษะในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การคิดวิพากษ์วิจารณ์ การคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีเหตุผล เป็นต้น

จากแนวความคิดต่าง ๆ ข้างต้น สรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาสังคมศึกษามุ่งพัฒนาให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการทางทักษะต่าง ๆ เช่น ด้านความรู้ สามารถเข้าใจในข้อมูลเรื่องราวเหตุการณ์ต่าง ๆ แล้วเกิดความคิดในการนำเอาความรู้ไปใช้ให้เป็นประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมในฐานะของพลเมืองดี มีทักษะทางด้านสังคม ในการร่วมทำงานกับผู้อื่น เป็นหมู่คณะทั้งในแง่ผู้นำและผู้ตาม ในระบอบประชาธิปไตย มีเจตคติ ค่านิยม และการยอมรับการเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้ง ตลอดจนมีความรับผิดชอบต่อระเบียบทางสังคม มีทักษะทางด้านสติปัญญา การแก้ไขปัญหา การคิดอย่างพินิจพิเคราะห์ มีเหตุผลและสร้างสรรค์

ดังนั้นกล่าวได้ว่า วัตถุประสงค์ของการเรียนวิชาสังคมศึกษา นอกจากจะมุ่งพัฒนาทักษะในด้านวิชาการแล้ว การประสมผลในการพัฒนาคุณลักษณะของความเป็นผู้นำ และการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ก็มีความสำคัญในการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา เช่นกัน เมื่อถึงผลสัมฤทธิ์การเรียนในทางด้านวิชาการแล้ว ก็ควรดูถึงผลสัมฤทธิ์การเรียนในด้านพัฒนาการด้านสังคม เช่น ทักษะความเป็นผู้นำและความคิดสร้างสรรค์ ควบคู่กันไปด้วย

3.3 การวัดผลและการประเมินผลการเรียนสังคมศึกษาในระดับมัธยมศึกษา

3.3.1 จุดมุ่งหมายของการประเมินผลการเรียนวิชาสังคมศึกษา

แจ๊ค อาร์ เฟรนเคิล (Jack R. Fraenkel 1980: 280)

กล่าวว่า จุดมุ่งหมายในการประเมินผลในวิชาสังคมศึกษานั้น เพื่อต้องการทราบผลทางด้านเจตคติ ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียน ซึ่งมีการวัดและประเมินผลทั้งก่อนการสอน ระหว่างการสอน และภายหลังจากการสอน ความสำคัญของการวัดผลประเมินผล เพื่อช่วยให้ รู้ถึงความต้องการ ความสนใจของนักเรียน และการช่วยเหลือนักเรียนในด้านการเรียน

เดือนใจ เกศษา (2526: 85 - 90) ได้กล่าวถึงจุดประสงค์ ของการวัดผลและประเมินผลวิชาสังคมศึกษา สรุปได้ว่า เนื่องจากการประเมินผลการเรียนเป็น กระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน ครูจึงมีหน้าที่ที่จะต้องทำการประเมินผลการเรียน วิชาสังคมศึกษาของนักเรียน เพื่อจุดประสงค์ใหญ่ 4 ประการคือ 1) เพื่อปรับปรุงการเรียน ของนักเรียน 2) เพื่อปรับปรุงการสอนของครู 3) เพื่อคัดลिनผลการเรียน 4) เพื่อพัฒนา พฤติกรรมของผู้เรียน

ส่วนพฤติกรรมที่จะต้องวัดตามวัตถุประสงค์ของการสอนวิชา สังคมศึกษา แยกเป็น 3 ด้านใหญ่ ๆ คือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ 2) ด้านทักษะ 3) ด้านเจตคติ ซึ่งสอดคล้องกับ ไทศาล หวังพานิช (2526: 30 - 33) ที่กล่าวว่า พฤติกรรม การเรียนรู้ซึ่งใช้ เป็นจุดมุ่งหมายของการศึกษานั้น แบ่งออกได้เป็น 3 ด้านคือ

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive domain) ได้แก่พฤติกรรม ที่เกี่ยวกับความคิด (thinking) อันเป็นความสามารถทางสมอง หรือด้านสติปัญญา เป็นลักษณะ ที่เกี่ยวกับวิชาการ เช่น ความจำ ความเข้าใจ ความถนัด เป็นต้น

2. ด้านจิตพิสัย (Affective domain) ได้แก่คุณลักษณะ ทางด้านความรู้สึก (Feeling) อันเป็นพฤติกรรมทางด้านจิตใจของบุคคล การวัดคุณลักษณะ ด้านนี้จักว่ามีความจำเป็นอย่างมากเช่นเดียวกับด้านแรก เพราะเป้าหมายของการศึกษามีได้มุ่ง ให้บุคคลเกิดความสามารถเพียงทางด้านสมองหรือความคิดเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการปลูกฝังและ พัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนด้วย การวัดผลทางจิตพิสัยส่วนใหญ่จึงมุ่งวัดคุณลักษณะบุคคลด้านการรับรู้

การตอบสนอง การสร้างคุณค่า การจัดระบบคุณค่า การสร้างลักษณะนิสัย

3. ด้านทักษะพิสัย (Psychomotor domain) เป็นการวัดความสัมพันธ์ระหว่างกลไกทางกายกับสมอง ก็คือ การวัดความสามารถในด้านการปฏิบัติหรือทักษะของบุคคลนั่นเอง เช่น งานใช้มือ หู ตา การเคลื่อนไหว รวมถึงพฤติกรรม การพูด การแสดงท่าทางต่าง ๆ

นอกจากนี้ เดือนใจ เกตุษา (2526:990 - 92) ได้อธิบายเพิ่มเติมถึงพฤติกรรมที่ต้องวัดตามวัตถุประสงค์ของการสอนสังคมศึกษาไว้ดังนี้

1. ด้านความรู้ความเข้าใจ การวัดด้านความรู้ความเข้าใจ อาจถามหรือวัดเกี่ยวกับสิ่งต่อไปนี้ 1) ข้อเท็จจริง 2) การสรุปหลักวิชาและการขยายหลักวิชา 3) การค้นหาทฤษฎีและโครงสร้าง และ 4) การขยายความ

2. ด้านทักษะ การวัดทักษะที่สำคัญ ๆ เช่น 1) ทักษะในการหาแหล่งข้อมูล 2) ทักษะในการแปลความหมายรูปภาพ กราฟ แผนที่ หรือสัญลักษณ์ 3) ทักษะในการจัดประเด็นสำคัญของเรื่องที่ศึกษา เป็นการวัดความสามารถของนักเรียนในการวิเคราะห์หาใจความสำคัญของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่นักเรียนศึกษาจากวิชาสังคมศึกษา 4) ทักษะในการประเมินเหตุการณ์ และหลักฐานแล้วหาข้อสรุป 5) ทักษะในการสร้างสมมติฐานที่สมเหตุสมผล เป็นการวัดความสามารถในการหาสาเหตุและผลที่เกิดตามมาของเรื่องราวหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ในวิชาสังคมศึกษา

3. ด้านเจตคติ การวัดพฤติกรรมด้านเจตคติในวิชาสังคมศึกษา เน้นวัดด้านต่าง ๆ ที่สำคัญ 3 ด้านคือ 1) พฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ เจตคติต่อการนำวิทยาศาสตร์มาช่วยศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น การวัดคือนักเรียนเป็นคนใจกว้างหรือไม่ เจตคติต่อบุคคลอื่น เป็นการวัดคือนักเรียนมีเจตคติต่อผู้อื่นอย่างนักมนุษยวิทยาหรือไม่ 2) พฤติกรรมทางสังคม ซึ่งได้แก่ การยอมรับและความสนใจ ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับทางสังคม 3) ค่านิยม เป็นการวัดพฤติกรรมในการสอบวิชาสังคมศึกษาที่ต้องการให้นักเรียนมีค่านิยมพื้นฐานประชาธิปไตย เพื่อให้สอดคล้องกับระบบการปกครองของประเทศไทย

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลวิชาสังคมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลวิชาสังคมศึกษา มีหลายชนิด แต่ที่

เป็นประโยชน์โดยตรงและครูสามารถสร้างขึ้นมาใช้ได้เองในโรงเรียนแยกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน 2) แบบวัดพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียน ส่วนแบบวัดผลสัมฤทธิ์การเรียนนั้น อำนวย เลิศขยันต์ (2527: 241 - 242) ได้จัดแบ่งประเภทของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ตามจุดมุ่งหมายของการวัดว่ามี 6 ประเภทได้แก่

1. แบบทดสอบวัดความรู้ - ความจำ
2. แบบทดสอบวัดความเข้าใจ
3. แบบทดสอบวัดการนำไปใช้
4. แบบทดสอบวัดการวิเคราะห์
5. แบบทดสอบวัดการสังเคราะห์
6. แบบทดสอบวัดการประเมินค่า

จำนง พรายแย้มแย (2529: 44 - 45) ได้กล่าวถึงลักษณะการเขียนข้อสอบที่ใช้ในการถามถึงผลการเรียนรู้ในระดับต่าง ๆ ของพุทธิพิสัย (Cognitive domain) พอสรุปได้ว่า

1. ความรู้ - ความจำ หมายถึงความสามารถในการทรงรักษาไว้ซึ่งเรื่องราวทั้งปวงของประสบการณ์ที่ผ่านมา รวมทั้งสิ่งที่สัมพันธ์กันกับประสบการณ์นั้น ๆ ด้วย
2. ความเข้าใจ หมายถึงความสามารถในการจับใจความสำคัญของท้องเรื่องอันได้แก่การแปล แล้วเปรียบเทียบย่อเอาแต่ใจความสำคัญ
3. การนำไปใช้ หมายถึงความสามารถที่จะนำความรู้ และความเข้าใจสิ่งที่เรียนไปแล้วไปใช้ได้ในสถานการณ์จำลองคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ เรียนรู้เรื่องใดมาแล้วก็สามารถนำหลักการกฎเกณฑ์และวิธีดำเนินการต่าง ๆ ของเรื่องนั้นไปแก้ปัญหาในทำนองเดียวกันได้
4. การวิเคราะห์ หมายถึงความสามารถที่จะแยกแยะเรื่องราวต่าง ๆ ออกให้เห็นว่า อะไรเป็นสิ่งสำคัญ อะไรสัมพันธ์กับอะไร และอะไรคาดพิงเป็นเหตุผลแก่กันอย่างไร

5. การสังเคราะห์ หมายถึงความสามารถที่จะเอาส่วนย่อย ๆ มารวมกัน เป็นเรื่องราวเดียวกัน ให้เกิดเป็นโครงสร้างใหม่ที่แปลกกว่าเดิม ชัดเจนกว่าเดิม และมีประสิทธิภาพสูงกว่าเดิมด้วย

6. การประเมินค่า หมายถึงความสามารถที่จะวินิจฉัยศรัทธา โดยสรุปอย่างมีหลักเกณฑ์ว่าสิ่งใดดีงามเหมาะสมปานใด

ส่วนแบบวัดพฤติกรรมทางสังคมของผู้เรียนที่สำคัญ ๆ ได้แก่

1) แบบสอบถาม 2) การสังเกต 3) แบบสำรวจรายการ 4) มาตรฐานจัดอันดับคุณภาพ (มาตรฐานส่วนประเมินค่า 5) ระเบียบสะสม 6) สังคมมิติ ซึ่ง สมบูรณ์ ภู่นวล (2525: 91 - 100) ได้อธิบายลักษณะของแบบวัดพฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้พอสรุปได้ว่า

1. แบบสอบถาม เป็นข้อคำถามต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นมาเพื่อต้องการทราบข้อเท็จจริงทั้งหลายที่เกี่ยวข้องกับนักเรียน โดยให้นักเรียนเป็นผู้ตอบเอง รูปแบบอาจเป็นข้อคำถามที่ให้เขียนตอบเอง หรือให้เลือกตอบก็ได้ในฉบับเดียวกัน

2. แบบสำรวจ หมายถึง รายการ กิจกรรม ขั้นตอน หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ที่ผู้สังเกตบันทึกเมื่อเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น แบบสำรวจมีประโยชน์มากในการประเมินค่าไม่ว่าจะเป็นด้านผลผลิต ขบวนการ วิธีการ หรือคุณลักษณะใด ๆ เช่น การปรับตัวเข้ากับสังคมของบุคคล เป็นต้น

3. การจัดคุณภาพ คล้ายกับแบบสำรวจ แต่ใช้เมื่อต้องการจะจำแนกแจกแจงความแตกต่าง แทนที่จะชี้บ่งว่าคุณลักษณะนั้นมีหรือไม่มี การวัดคุณภาพใช้บ่งชี้ถึงสถานะ หรือคุณภาพของสิ่งใดว่าอยู่ในขั้นระดับใด

4. ระเบียบสะสม เป็นการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติ ด้านส่วนตัว ครอบครัว และการเรียน ของนักเรียนไว้ทั้งอดีตและปัจจุบัน เพื่อเปรียบเทียบความเจริญก้าวหน้าหรือศึกษาปัญหาของเด็ก และเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแนะแนวทางที่ถูกต้อง ที่ควรเหมาะสมกับ เด็กแต่ละคน

5. สังคมมิติ เป็นเทคนิคที่ใช้ในการประเมินค่าการปรับตัว ของบุคคลกับสังคม โดยครูให้เพื่อนร่วมชั้น เรียนช่วยประเมินคุณลักษณะหรือบุคลิกภาพของกันและกัน

ส่วนแบบทดสอบพฤติกรรมทางสังคมด้านการสังเกตนั้น จานงพรายแย้มแย (2529: 11) ได้ให้ความหมายของการสังเกตไว้ว่า หมายถึง การฟังด้วยหู

การดูด้วยตา เพื่อจะประเมินดูว่า การปฏิบัติงานและการปฏิบัติคนของนักเรียนว่าอยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจหรือมีข้อบกพร่องที่จะต้องแก้ไขซ่อม เสริมหรือไม่

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า การวัดผลวิชาสังคมศึกษามีเครื่องมืออยู่หลายประเภทที่จะใช้ทดสอบผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งครูสังคมศึกษาควรมีความรู้ความเข้าใจเลือกพิจารณานำมาใช้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของสิ่งที่ต้องการจะวัดหรือตรวจสอบจากตัวผู้เรียน ดังกล่าวข้างต้น

ข. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ด้านความเป็นผู้นำกับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

งานวิจัยในประเทศ

สุวิทย์ สังโยคะ (2513: 51) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษานุคลิกภาพของนักเรียนฝึกหัดครูระดับประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาชั้นปีที่ 2 และประกาศนียบัตรวิชา — การศึกษาชั้นสูง ปีที่ 2 ณ วิทยาลัยครูในภาคการศึกษา 6" มีจุดประสงค์ในการวิจัยเพื่อสำรวจว่าบุคลิกภาพของนักเรียนฝึกหัดครูนั้น จะมีความแตกต่างกันในเรื่องสถานศึกษา ระดับชั้นที่ศึกษา เพศ อายุ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ฐานะทางเศรษฐกิจและฐานะตำแหน่งทางสังคมของบิดามารดา ความสามารถในการเรียนวิชาพฤกษศาสตร์ อักษรศาสตร์ หรือวิชาเอกที่เลือกเรียนหรือไม่ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรจำนวน 202 คน เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลคือ แบบสำรวจบุคลิกภาพ ซึ่งคัดเลือกและดัดแปลงจากแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองที่ ปรีชา คัมภีรปรกรณ์ ได้แปลจากแบบสำรวจ MCI (Minnesota Counseling Inventory) และคัดเลือกจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความวิตกกังวลและการแสดงออกจากแบบสอบถาม เพื่อทำปริญญากการศึกษามหาบัณฑิตของ ธงชัย ชิวปรีชา, กมล ภูประเสริฐ, จำรัส นองมาก และ สุวัฒน์ เงินจำ นำมาทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสำรวจบุคลิกภาพโดยใช้ Spearman - Brown Prophecy Formula แบบสำรวจบุคลิกภาพ 141 ข้อแรกมีค่าความเชื่อมั่น .18 - .27 เกี่ยวกับความวิตกกังวลมีความเชื่อมั่น .23 เกี่ยวกับการแสดงออก

มีความเชื่อมั่น .32 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนถือคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการสอบวัดของวิทยาลัยในปีการศึกษา 2512 เป็นเกณฑ์ ถือเอาร้อยละ 33 ของผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงเป็นผู้มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูง และร้อยละ 33 ของผู้ที่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำเป็นผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Coefficient) ภายในระหว่างคะแนนบุคลิกภาพด้านต่าง ๆ กับคะแนนเฉลี่ยสะสมหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) และหาสมการถดถอย (Regression Equation) เพื่อให้ทำนายผลการเรียน ผลการวิจัยพบว่า ผู้ที่เรียนเก่ง มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง จะแสดงความเป็นผู้นำออกมา ขอบริเริ่ม ขอบจัดการ ขอบแสดงความคิดเห็นในการทำงานเป็นกลุ่ม มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เป็นผู้นำและเป็นผู้ตามที่ดี มีความอดทน ส่วนผู้ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ เป็นผู้ที่ไม่ชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น และเมื่อทำงานเป็นกลุ่มก็ไม่ค่อยให้ความร่วมมือ ไม่รับผิดชอบ ไม่มีความคิดริเริ่ม ไม่แสดงความคิดเห็น

สมพงษ์ รุจิรวรรณ (2516: 52) ทำการวิจัยเรื่อง "ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความตั้งใจเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำ ความตั้งใจเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 417 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้ แบบสอบถามวัดพฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำ ที่ พรณี เศษก่าแห่งสร้างขึ้น แล้วเอาไปทดสอบหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลาดปลาเค้าพิทยาคม กรุงเทพมหานคร ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .707 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ที่สร้างขึ้นเองเป็นแบบปรนัย นำไปใช้จริง 50 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .666 ค่าความยากง่าย (p) อยู่ระหว่าง .23 ถึง .79 ค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง .23 ถึง .58 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำ ความตั้งใจเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 โดยค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .1279

เปรมจิต ทศะ (2516: 73) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประมาณค่าตน ลักษณะความเป็นผู้นำ แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ ความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้หลักการและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประมาณค่าตน ลักษณะความเป็นผู้นำ แรงจูงใจไม่สัมฤทธิ์ ความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้หลักการ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดอุดรธานี จำนวน 599 คน เป็นชาย 268 คน หญิง 331 คน เครื่องมือที่ใช้ทดสอบความเป็นผู้นำ เป็นแบบทดสอบลักษณะความเป็นผู้นำที่ พรรณี เศษกำแหง สร้างขึ้นเพื่อใช้วัดพฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำของนักเรียนฝึกหัดครูประกาศนียบัตรวิชาการศึกษาปีที่ 1 และ 2 มีค่าความเชื่อมั่น .963 และมีค่าความเที่ยงตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) ซึ่งทำการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) แล้วมีค่าสูงพอสมควร จำนวน 50 ข้อ ต่อมา สมพงษ์ รุจิรวรรณ (2516: 25) ได้นำไปทดสอบกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนลาดปลาเค้า ในปีการศึกษา 2515 จำนวน 80 คน ได้ค่าความเชื่อมั่น .707 ส่วนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ใช้คะแนนรวมที่ได้จากการสอบไล่ประจำปีการศึกษา 2515 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ แบบโปรดักโมเมนต์ (Product Moment Correlation) แล้วคำนวณหาค่าความสัมพันธ์ นำหนักคะแนนและสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ทั้งหมดเพื่อสร้างสมการเส้นตรงแสดงความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความเป็นผู้นำไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยอภิปรายผลว่า อาจจะเนื่องมาจากมีตัวแปรอื่น เช่น ตัวแปรทางด้านลักษณะของสังคมและเศรษฐกิจมาเกี่ยวข้อง เพราะการศึกษาครั้งนี้กระทำกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนในจังหวัดที่ห่างไกลจากกรุงเทพมหานคร ซึ่งน่าจะมีผลให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะความเป็นผู้นำแตกต่างกับนักเรียนในกรุงเทพมหานคร

คำรงค์ ศิริเจริญ (2519: 64) ทำการวิจัยเรื่อง "ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ลักษณะความเป็นผู้นำ และความเชื่อที่ขาดหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" วัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ลักษณะความเป็นผู้นำ ความเชื่อที่ขาดหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยศึกษาจากตัวอย่าง

ประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาล ในจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน 7 โรงเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 275 คน เครื่องมือที่ใช้ทดสอบด้านลักษณะความเป็นผู้นำ ใช้แบบสอบถามวัดลักษณะความเป็นผู้นำที่ พรณี เศษกำแหง (2515: 81) สร้างขึ้น และ สมพงษ์ รุจิรวรรณ (2515: 25) นำไปทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่น .707 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้สูตร Pearson's Product Moment ผลการวิจัยของ คำรง ศิริเจริญ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ กับลักษณะความเป็นผู้นำไม่มีความสัมพันธ์กันทางสถิติ ซึ่ง คำรง ศิริเจริญ ได้อภิปรายผลไว้ว่า อาจจะเป็นเพราะว่าคนที่มีลักษณะความเป็นผู้นำต้องคอยชักจูง หาแนวความคิดใหม่ ๆ มาให้กลุ่มปฏิบัติ ผู้นำต้องแสดงความเป็นผู้รอบรู้ (mastery) ในกลุ่มเป็นจุดศูนย์กลางที่สำคัญของกลุ่ม เพื่อช่วยเสริมสร้างให้กลุ่มได้บรรลุเป้าหมาย อาจจะไม่สนใจแค่งานสังคมและการดำเนินกิจการของกลุ่ม จึงทำให้มีเวลาที่จะสนใจในการเรียนน้อยลงไป ส่วนพวกที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงก็คือพวกที่เรียนเก่ง เอาจริงเอาจังกับคำร่า หุ่น เทเวลาส่วนใหญ่ในการเรียน ไม่เข้าสังคม ไม่มีความคิดไปใช้ในการนำคนในกลุ่ม จึงทำให้ลักษณะความเป็นผู้นำและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ไม่มีความสัมพันธ์กัน

นิตยา นวลนิ่ม (2525: 64) ทำการวิจัยเรื่อง "ลักษณะผู้นำของ นักศึกษาวิทยาลัยครูสกลนคร" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาลักษณะผู้นำของนักศึกษาวิทยาลัยครูสกลนคร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักศึกษาระดับ ป.กศ.สูง ปีที่ 2 และปริญญาตรี ปีที่ 4 วิทยาลัยครูสกลนคร ปีการศึกษา 2525 จำนวน 279 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบวัดลักษณะผู้นำซึ่งสร้างขึ้นเอง จำนวน 60 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นโดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .963 ซึ่งแบ่งลักษณะผู้นำที่นิยามไว้ออกเป็นลักษณะย่อย 10 ประการ คือ ความรับผิดชอบ ความมีคุณธรรม ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ การมีมนุษยสัมพันธ์ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความสามารถในการตัดสินใจ การวางแผน ความมีเหตุผล และความมีจิตใจเข้มแข็ง

อดทน 1. วิเคราะห์ข้อมูลโดย ตรวจสอบให้คะแนนแบบทดสอบตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และนำมาจำแนกประเภทตามตัวแปรต่าง ๆ 2. หาค่าคะแนนเฉลี่ยลักษณะผู้นำของนักศึกษา 3. ทดสอบความแตกต่างระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้ t - test ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนสูง มีลักษณะผู้นำโดยรวมสูงกว่านักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และอภิปรายผลว่า น่าจะเป็นเพราะว่า ลักษณะของผู้นำที่ดีหลายประการมีส่วนส่งเสริมการศึกษาเล่าเรียน เช่น เป็นผู้ที่ยืนยันมั่นเพียร มีความรับผิดชอบต่อการทำงานที่ผู้สอนมอบหมาย ชอบค้นคว้าหาความรู้ ชอบแสดงความคิดเห็น รู้จักวางแผนการเรียน มีความกล้าและมีใจในตนเอง มีจิตใจเข้มแข็งอดทน ไม่ย่อท้อต่อความยากไร้

งานวิจัยในต่างประเทศ

เฮนรี เคลย์ ลินด์กรีน (Henry Clay Lindgren 1973: 389)

ได้ทำศึกษาเรื่อง "Personal Characteristics of Leaders" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะความเป็นผู้นำกับผลการเรียนของนักศึกษา โดยทำการศึกษากับนักศึกษาที่มีส่วนร่วมในวิชาที่มีการสัมมนา อภิปราย และให้นักศึกษาเหล่านั้นประเมินถึงลักษณะความเป็นผู้นำของเพื่อนนักศึกษาที่ร่วมเรียนในวิชานี้ ผลการวิจัยพบว่า มีค่าสหสัมพันธ์ .41 ระหว่างค่าเกรดเฉลี่ยวิชาทั้งหมดกับลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาชาย และมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .38 ระหว่างค่าเกรดเฉลี่ยวิชาทั้งหมดกับลักษณะความเป็นผู้นำของนักศึกษาหญิง

เชอร์รี สมิท หลุยส์ (Shirley Smith. Louries 1989: 2793-A)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Leadership Characteristics of Fourth and Fifth Grade Students as Related to Academic Achievement, Socio-economic status Gender, and Race" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำกับผลสัมฤทธิ์การเรียน สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เพศและเชื้อชาติ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนในระดับเกรด 4 และระดับเกรด 5 จำนวนทั้งสิ้น 106 คน โดยใช้ "Renzulli and Hartman's Scale" ในการเลือกลักษณะพฤติกรรมความเป็นผู้นำของนักเรียนที่เป็นหัวหน้า คะแนนที่ได้จะเป็นตัวแปรตาม ส่วนด้านเชื้อชาติ เพศ สถานภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม และผลสัมฤทธิ์การเรียน เป็นตัวแปรอิสระ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ "Pearson Product Moment Correlation" ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความเป็นผู้นำและผลสัมฤทธิ์การเรียนมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และไม่มี ความแตกต่างระหว่างลักษณะความเป็นผู้นำของผู้นำที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสูงหรือต่ำ และไม่มี ความแตกต่างระหว่างเพศหญิงกับชาย ตลอดจนเชื้อชาติสีผิวที่เป็นคนผิวขาวกับคนผิวดำในด้านของความเป็นผู้นำ

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ในด้านความเป็นผู้นำกับผลสัมฤทธิ์ การเรียน ผลงานการวิจัยภายในประเทศ ส่วนใหญ่เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบวัดพฤติกรรม ความเป็นผู้นำใช้แบบทดสอบวัดพฤติกรรมความเป็นผู้นำของ พรณี เศษกำแหง ที่ดัดแปลงและ สร้างขึ้นจากการทำการวิจัย เรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ใน การเรียน ความวิตกกังวลและพฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชา การศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2" ซึ่ง พรณี เศษกำแหง สร้างขึ้นโดยอาศัยคุณลักษณะที่มีความ สัมพันธ์กับความ เป็นผู้นำสูงจากการรวบรวมผลงานวิจัยของ ราล์ฟ เอ็ม.สตอกดิลล์ (Ralph M. Stogdill) นอกจากนี้ก็มีแบบสำรวจบุคลิกภาพของ สุวิทย์ สังโยคะ ซึ่งคัดเลือกและดัดแปลง จากแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองที่ ปรีชา คัมภีรปกรณ์ ได้แปลจากแบบสำรวจ MCI (Minnesota Counseling Inventory) ส่วนผลการวิจัยภายในประเทศที่เกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความเป็นผู้นำกับผลสัมฤทธิ์การเรียน พบว่าส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ กัน มีเพียงบางส่วนที่มีผลการวิจัยแตกต่างออกไป เช่น ผลงานวิจัยของ เปรมจิต ทศตะ และ คำรง ศิริเจริญ ที่พบว่าไม่มีความสัมพันธ์กัน

ทางด้านผลงานการวิจัยของต่างประเทศ พบว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำมีความ ความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียน ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า พฤติกรรมความเป็นผู้นำจะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาสังคมศึกษาคด้วย

2. ด้านความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์การเรียน

งานวิจัยในประเทศ

พงษ์ชัย พัฒนผลไพบูลย์ (2514: 77) ทำการวิจัยเรื่อง "การคิด สร้างสรรค์และสัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" มีวัตถุประสงค์ของ การวิจัยเพื่อศึกษาว่านักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการ เรียนสูงและต่ำในหมวดวิชาต่าง ๆ จะมี พฤติกรรมความคิดสร้างสรรค์ต่างกันหรือไม่และอย่างไร โดยศึกษาจากตัวอย่างประชากรเป็น นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 429 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยทางด้านความคิด สร้างสรรค์ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ซึ่งดัดแปลงมาจากหลักการของ วอลเลซ มิเชล และ โคนแกน นาธาน (Wallach, Michael and Kogan, Nathan) เกทเชลส์ จากค็อบ

คัมปลิว และแจ๊คสัน พิลลิป คัมปลิว (Getzels, Jacob W. and Jackson, Philip W.) แบบทดสอบชุดนี้มี 4 ฉบับ คือ 1. ประโยชน์ของสิ่งของ (Uses for things) 2. ความเหมือนกัน (Similarities) 3. ความหมายของภาพ (Pattern Meaning) 4. ความหมายของเส้น (Line Meaning) มีค่าความเชื่อมั่น 0.85 ส่วนคะแนนผลสัมฤทธิ์ได้จากคะแนนสอบไล่ของนักเรียนกลุ่มเดียวกันใน 5 หมวดวิชา คือ ภาษาไทย สังคมศึกษา ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และศิลปศึกษา ประจำปีการศึกษา 2513 วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสหสัมพันธ์ (Product Moment Correlation) ค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) และสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Equation) ผลของการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงในหมวดวิชาสังคมศึกษา ศิลปศึกษา และคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ จะมีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่มีสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญในทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น 95%

พรณี เศษกำแหง (2515: 49) ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ความวิตกกังวลและพฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษาชั้นปีที่ 1 และ 2" โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้คือการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์จะมีผลสัมฤทธิ์ในการเรียน ความวิตกกังวล พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำ การทำตามผู้อื่น (Conformity) และความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพความเป็นจริงหรือไม่เพียงใด ซึ่งศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพการศึกษา ปีที่ 1 และ 2 ปีการศึกษา 2514 วิทยาลัยครูสวนสุนันทา จำนวน 238 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ คือ แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ที่ดัดแปลงมาจากแบบทดสอบสำหรับวัดความคิดสร้างสรรค์ของมินเนโซตา ที่ทอร์รานซ์ได้ปรับปรุงขึ้น จำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ 1. เป็นแบบทดสอบที่ไม่ใช่ภาษา (Nonverbal Task) มีชื่อว่าการสร้างภาพจากวงกลมและสี่เหลี่ยม (Circles and Squares Task) 2. เป็นแบบทดสอบที่เป็นภาษา (Verbal Task) มีชื่อว่า ประโยชน์ของสิ่งของ (Unusual Uses) 3. เป็นแบบทดสอบที่เป็นภาษา (Verbal Task) มีชื่อว่า ผลที่จะเกิดขึ้น (Consequence) และให้คะแนนความคิดสร้างสรรค์ แยกเป็น 3 ด้านคือ ด้านความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิดและความคิดริเริ่ม (Originality) ส่วนผลสัมฤทธิ์ในการเรียนถือเอาเกรด

เฉลี่ยที่ได้จากการสอบวัดของวิทยาลัย เป็นเกณฑ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ในทางการเรียน ความวิตกกังวล พฤติกรรม ด้านความ เป็นผู้นำ การทำคามผู้อื่น และความสามารถในการปรับตัว ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ในทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์ในแง่ความคล่องในการคิด และ ความยืดหยุ่นในการคิด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .3829$ และ $.3953$ ตามลำดับ) แต่ไม่มีความสัมพันธ์กับความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ ซึ่ง พรรณี เศษก่าแห่ง ได้อภิปรายผลว่า อาจ เป็นเพราะว่าในการเรียนการสอนนั้นนักเรียนจะต้องเชื่อฟังครู เวลา เรียนต้องจดตามครูผู้สอน เวลาสอบก็ต้องสอบตามที่ครูสอนไว้ นักเรียนไม่ได้ใช้ความคิดริเริ่ม โดยเฉพาะ ครูยังขาดเทคนิคการสอนที่เป็นการส่งเสริมความคิดริเริ่มของนักเรียน ทำให้ นักเรียนไม่ได้ใช้ความคิดริเริ่มของตนเองอย่างเต็มที่

สมบุรณ์ แซ่กู่ (2515: 52) ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่าง ความคิดสร้างสรรค์ สมรรถภาพสมองทางสัญลักษณ์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์" มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยศึกษาจากตัวอย่างกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2524 จำนวน 412 คน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของมินเนโซตา (Minnesota Test of Creative Thinking) ที่ทอร์รานซ์ (Torrance) ได้ปรับปรุงขึ้น มี 3 ฉบับคือ 1. แบบทดสอบที่ไม่ใช่ภาษา (Nonverbal Task) มีชื่อว่า การสร้างภาพจากวงกลมและสี่เหลี่ยม (Circles and Squares Task) 2. แบบทดสอบที่เป็นภาษา (Verbal Task) มีชื่อว่าประโยชน์ของสิ่งของ (Unusual Uses) 3. แบบทดสอบที่เป็นภาษา (Verbal Task) มีชื่อว่า ผลที่จะเกิดขึ้น (Consequences) ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม ในแต่ละฉบับตั้งแต่ 0.4 - 0.8 ส่วนด้านผลสัมฤทธิ์ได้สร้างแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ (ค 101) แบบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือกโดยครอบคลุมเนื้อหาเชิงพฤติกรรม มีค่าความเชื่อมั่น 0.8614505 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ภายใน (Intercorrelation Coefficient) ระหว่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์ สมรรถภาพทางสัญลักษณ์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ โดยใช้สูตรของ Pearson's Product Moment Correlation)

หาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณ (Multiple Correlation) และหาสมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Equation) สรุปผลการวิจัยพบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์กับคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เท่ากับ 0.1435801 และมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

สมพงษ์ รุจิรวรรณ (2516: 51) ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พฤติกรรมความเป็นผู้นำ ความตั้งใจเรียน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติทางวิทยาศาสตร์ ความคิดสร้างสรรค์ พฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำ ความตั้งใจเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 417 คน เครื่องมือในการวิจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ที่ พรณี เศษกำแหง ดัดแปลงมาจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ มินเนโซตา (Minnesota Test of Creative Thinking) ซึ่งมี 3 ฉบับ คือ การสร้างภาพจากวงกลมและสี่เหลี่ยม มีจำนวน 2 ข้อ ประโยชน์ของสิ่งของ มีจำนวน 4 ข้อ ผลที่เกิดขึ้น มีจำนวน 4 ข้อ ส่วนแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์การเรียนวิทยาศาสตร์สร้างขึ้นเอง ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ในแง่ ความคล่องในการคิดมีความสัมพันธ์กับความยืดหยุ่นในการคิด ความคิดที่เป็นของตนเองโดยเฉพาะ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .9715, .5655$ และ $.1607$ ตามลำดับ)

มาลินี เหมะตุลินทร์ (2517: 55) ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นปีที่ 3 โรงเรียนเพาะช่าง" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักศึกษาชั้นปีที่ 3 ของโรงเรียนเพาะช่าง เปรียบเทียบความคิดสร้างสรรค์ระหว่างกลุ่มนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนสูงกับกลุ่มนักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ในการเรียนต่ำ โดยศึกษาจากตัวอย่างประชากรที่เป็นนักศึกษาชายและหญิงที่ศึกษาอยู่ในชั้นปีที่ 3 โรงเรียนเพาะช่าง ปีการศึกษา 2516 จำนวน 184 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ พรณี เศษกำแหง ได้แปลและดัดแปลงจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ มินเนโซตา (The Minnesota Test of Creative Thinking) จำนวน 3 ฉบับ ส่วนคะแนนผลสัมฤทธิ์ใน

การ เรียนใช้วิธีคำนวณหาคะแนนมัธยฐาน (median) จากคะแนนสอบไล่หมวดวิชาชีพ 5 วิชารวม กับของกลุ่มตัวอย่าง ผู้ที่ได้คะแนน เหนือมัธยฐานขึ้นไปจัด เป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ในการ เรียนสูง ผู้ที่ได้คะแนนต่ำกว่ามัธยฐานจัด เป็นกลุ่มที่มีผลสัมฤทธิ์ในการ เรียนต่ำ การวิเคราะห์ข้อมูลโดย หาค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์กับคะแนนผลสัมฤทธิ์ในการ เรียนด้วยวิธีหาค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation) ผลการวิจัย พบว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการ เรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ลัดดา อุดสาทะ (2519: 40) ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่าง ความคิดสร้างสรรค์เชิงวิทยาศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย" มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษา ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์เชิงวิทยาศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชา วิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียน ชายหญิงที่กำลัง เรียนอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2518 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย จำนวน 100 คน เครื่องมือในการวิจัย เป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์เชิง วิทยาศาสตร์ของ ทศนิยม พฤษขลธาร ซึ่งมีค่าอำนาจจำแนกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ค่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงมีค่า .748 ส่วนคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนวิทยาศาสตร์ เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิทยาศาสตร์แบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 60 ข้อ โดยสร้างให้มีความตรงความ เนื้อหาในหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มี ความเที่ยงเท่ากับ .86 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความคิด สร้างสรรค์เชิงวิทยาศาสตร์กับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิทยาศาสตร์ โดยใช้สูตร Pearson's Product Moment Correlation ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์เชิงวิทยาศาสตร์ ในด้านความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียน วิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนในด้านความคิดริเริ่มมีความสัมพันธ์กับ ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิทยาศาสตร์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จำเริญ เขียวหวาน (2526: 37) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ปีที่ 2 โรงเรียนถาวรานุกูล จังหวัดสมุทรสงคราม" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนถาวรานุกูล จังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 122 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ ใช้แบบทดสอบวัดความคิดสร้างสรรค์ของ ทอร์เรนซ์ เดชก่าแห่ง ที่ดัดแปลงมาจาก "Torrance's Minnesota Tests of Creative Thinking" ส่วนด้านผลสัมฤทธิ์ ใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ ที่สร้างขึ้นเอง ตามหลักของการวัดผลประเมินผลโดยมีค่าความเชื่อมั่น .92 ค่าความยากง่าย .4826 และค่าอำนาจจำแนก .3914 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ผลของการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ($r = .305$) คือ นักเรียนที่ผลสัมฤทธิ์การเรียนสูง มีความคิดสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

สุเนตร วงศ์ชวลิต (2530: 93) ทำการวิจัยเรื่อง "การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบ ความคิดสร้างสรรค์และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษากับพัฒนาการความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบางปลาม้า สูงสุมาโรดมฤตวิทย์ สุพรรณบุรี" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาสังคมศึกษากับการพัฒนาด้านการคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน โดยศึกษาจากตัวอย่างกลุ่มประชากรนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนบางปลาม้า "สูงสุมาโรดมฤตวิทย์" จังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 120 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ เป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ซึ่งสร้างขึ้นเอง โดยอิงสาระทางสังคมศาสตร์ มีทั้งหมด 6 ชุด ในแต่ละชุดดัดแปลงมาจากแนวคิดที่ศึกษา ดังนี้ ชุดที่ 1 ความเหมือนหรือคล้ายคลึง (ดัดแปลงมาจากของ Wallach and Kogan) ชุดที่ 2 ความหมายจากภาพ (ดัดแปลงมาจากของ สมศักดิ์ ลินธุระเวชญ์ และ ไพรัตน์ วงษ์นาม) ชุดที่ 3 การระลึกถึงหรือคิดถึง (ดัดแปลงมาจากของ อารี รังสินันท์) ชุดที่ 4 ผลที่จะเกิดตามมา (ดัดแปลงมาจากของ Terrance และของ Frank William) ชุดที่ 5 การแก้ปัญหา (ดัดแปลงมาจากของ Guilford และของ Christensen) ชุดที่ 6 สัญลักษณ์สื่อความหมาย (ดัดแปลงมาจากของ Guilford และของ Christenson) เกณฑ์

การให้คะแนน ยึดหลักการให้คะแนนแบบ Guilford ส่วนด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษา ได้จากคะแนนการทดสอบวัดผลประเมินผลของครูผู้สอน ประจำภาคต้นปีการศึกษา 2529 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากวิชา ส 101, มัธยมศึกษาปีที่ 2 จากวิชา ส.203 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากวิชา ส.305 แล้ววิเคราะห์หาความสัมพันธ์ "Pearson's Product Moment Coefficient of Correlation" ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา มีความสัมพันธ์กับความคล่องในการคิด ความยืดหยุ่นในการคิด ความคิดริเริ่ม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

งานวิจัยในต่างประเทศ

โจเซฟ ซี เบนท์เลย์ (Joseph C. Bentley 1966: 269 - 272) ทำการศึกษาเรื่อง "Creativity and Academic Achievement" เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยศึกษาจากตัวอย่างกลุ่มประชากรที่เป็นนิสิตของมหาวิทยาลัยมินเนโซตา จำนวน 75 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของมหาวิทยาลัยมินเนโซตา แบบทดสอบความถนัดทางการเรียนของมิลเลอร์ "Millers Analogies Scores" (MAT) และคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียนตามเกณฑ์ของกิลฟอร์ด ด้านการความรู้ความจำ ความคิดแบบอเนกนัย และการประเมินค่า ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับความถนัดการเรียนและมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการเรียน

หลุยส์ โคโรธีย์ เดอ บัวร์ (Louise Dorothy De Boer 1965: 3968-A) ทำการศึกษาเรื่อง "Study of Relationship of Creativity of Intelligence and Achievement" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ทำการศึกษาจากตัวอย่างกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนระดับเกรด 6 จำนวน 295 คน โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ เกทเซลส์ และ แจ็คสัน (Getzels and Jackson) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้สูตร Pearson's Product Moment Correlation ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ($r = .71$)

จอห์น เอฟ เฟลด์ฮูเซน เทอร์รี่ เดนนิ และ ชาร์ล เอฟ แคนดอน

(John F. Feldhusen, Terry Denny and Charles F. Candon 1965: 40 - 45)
 ทำการศึกษาเรื่อง "Anxiety, Divergent Thinking and Achievement" เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความวิตกกังวล การคิดแบบอเนกนัย และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และการอ่านของนักเรียน โดยศึกษาจากตัวอย่างกลุ่มประชากร นักเรียนระดับเกรด 7 และ 8 จำนวน 273 คน เครื่องมือที่ใช้ศึกษาด้านความคิดสร้างสรรค์ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของมินเนโซตา (Minnesota test) ฉบับที่มีชื่อว่า "ผลที่จะเกิดขึ้น" (Consequences test) และ "ประโยชน์ของสิ่งของ (Alternate Uses test) โดยเกณฑ์การให้คะแนนตามแบบ กิลฟอร์ด (Guilford) คือด้านความคิดคล่อง ความคิดยืดหยุ่นและความคิดริเริ่ม ส่วนด้านผลสัมฤทธิ์การเรียนใช้แบบทดสอบที่มีชื่อว่า "School and College Achievement Test" (SCAT) และ "Sequential Test of Educational Progress" (STEP) ผลการวิจัยพบว่า คะแนนความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับผลสัมฤทธิ์การเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนความคล่องในการคิดปรากฏว่าไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

คาโอรุ ยามาโมโต (Kaoru Yamamoto 1967: 321 - 325)

ได้ทำการวิจัยเรื่อง "Creativity and Unpredictability in School Achievement" มีจุดประสงค์เพื่อความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถทางสติปัญญา ความคิดสร้างสรรค์ กับผลสัมฤทธิ์การเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียนในระดับเกรด 9 จำนวน 75 คน และนักเรียนในระดับเกรด 11 จำนวน 84 คน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถทางสติปัญญาของโรเบิร์ต เอล ธอร์นไคค์ (Robert L. Thorndike) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ของไอโอวา (Iowa Test of Educational Development) ส่วนแบบวัดความคิดสร้างสรรค์ใช้ของมินเนโซตา (Minnesota Test) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างระดับสติปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ ในระดับเกรด 9 มีค่าเท่ากับ .12 และ -.01 ในระดับเกรด 11 ค่าสหสัมพันธ์เป็นเส้นตรง ระหว่างผลสัมฤทธิ์การเรียนและระดับสติปัญญาระหว่าง .63 - .73 ในนักเรียนระดับเกรด 9 และ .62 -.86 ในนักเรียนระดับเกรด 11 ส่วนค่าสหสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์การเรียนและความคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างจะต่ำในทั้ง 2 ระดับ ยกเว้นผู้ที่มีพื้นฐานทางด้านสังคมศึกษาในระดับเกรด 9 ซึ่งมีค่าสหสัมพันธ์เท่ากับ .21 ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05

สุเอด ลีรอฟ เคนเดอร์เรียน (Suad Sirop Kanderian 1970: 644-A) ทำการวิจัยเรื่อง "Study of the Relationship Between School Achievement and Measures of Intelligence and Creativity for Students in Iraq" เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลสัมฤทธิ์การเรียนและการประเมินผล เชาว์ปัญญาและความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในประเทศอิรัก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนในระดับเกรด 6 จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้วิจัยด้านการวัดผลสัมฤทธิ์ เป็นคะแนนผลการเรียนของนักเรียน 10 วิชา ด้านความคิดสร้างสรรค์ใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด "Guilford's tests of creativity" (GTOC) 4 ฉบับคือ "Making Objects", (MO) "Ulility" (UT), "Figure Production" (FP), และ "Fluency" (F) ด้านเชาว์ปัญญาใช้แบบทดสอบ "The Cattell Culture-fair Intelligence Test (CCFIT) และ "Arabic Primary Mental Abilities Test (PMA) โดยการหาค่าสหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรต่าง ๆ ผลการวิจัยพบว่า คะแนนที่ได้จากแบบทดสอบฉบับ CCFIT มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนที่ระดับ .29 คะแนนจากแบบทดสอบฉบับ (PMA) มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนที่ระดับ .31 ส่วนคะแนนแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของกิลฟอร์ด คือฉบับ MO, UT และ FP ไม่มีความสัมพันธ์กับคะแนนผลสัมฤทธิ์การเรียน ยกเว้นฉบับที่ 4 คือ ฉบับ "Fluency" (F) พบว่ามีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนในระดับสูง คือมีค่าเท่ากับ .45

กुरुपाल ซิงค์ จาเรียล (Gurpal Singh Jarial 1981: 91 - 96) ทำการวิจัยเรื่อง "Creativity, Intelligence and Academic Achievement : Their Relationships and Difference with Reference to Sex and Academic Subjects" มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ เชาว์ปัญญา และผลสัมฤทธิ์การเรียนของนักเรียนระดับเกรด 9 เพศชายและหญิงที่เรียนศิลปะและวิทยาศาสตร์ ศึกษาความแตกต่างระหว่างชายและหญิงในด้านความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาและไม่ใช้ภาษา เชาว์ปัญญาสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ และศึกษาความแตกต่างระหว่างเพศของนักเรียนที่เรียนศิลปะกับนักเรียนที่เรียนวิทยาศาสตร์ด้านความคิดสร้างสรรค์ที่ใช้ภาษาและไม่ใช้ภาษาและผลสัมฤทธิ์การเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียนระดับเกรด 9 จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ใช้ของพอล อี ทอร์รานซ์ "Torrance Tests of Creative Thinking" ฉบับที่ใช้ภาษาและไม่ใช้ภาษา (Verbal and Nonverbal) ด้านเชาว์ปัญญา

ใช้แบบทดสอบ "Jalota's General Mental Ability Test" ส่วนผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
ใช้คะแนนของผลการสอบของนักเรียนเทอมปลาย วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์
สหสัมพันธ์ภายใน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ เชาว์ปัญญา ผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้
มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เอส บุขราสการ์, ดี เอ็น ซานซานวาล และ เอ เค ชาร์มา

(S. Bhouraskar, D.N. Sansanwal and A.K. Sharma 1984: 77 - 84) ทำการ
วิจัยเรื่อง "Creativity in Relation to Intelligence, Sex and SES" มี
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ เชาว์ปัญญา เพศ และสถานภาพ
ทางสังคมและเศรษฐกิจของนักเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชาย
และหญิง จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยด้านความคิดสร้างสรรค์ใช้แบบทดสอบของ
"Passi's Test of Creativity (Verbal)" ด้านเชาว์ปัญญาใช้แบบทดสอบของ "The Group
General Mental Ability Test (Verbal)" และด้านสถานภาพสังคมและเศรษฐกิจ
ใช้แบบทดสอบของ "The Administration of Kuppaswami Socia-economic Status
Scale (Urban)" วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่าง ๆ
ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ด้านความคิดคล่อง และความคิดยืดหยุ่นไม่มีความสัมพันธ์
กับ เชาว์ปัญญา แต่ด้านความคิดริเริ่มมีความสัมพันธ์กับ เชาว์ปัญญาของนักเรียนอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวข้างต้น ในด้านความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์
การเรียนรู้ ที่เป็นผลงานวิจัยภายในประเทศ ส่วนใหญ่เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์
เป็นเครื่องมือที่แปลและดัดแปลงมาจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ มินเนโซตา (Minne-
sota Test of Creative Thinking) ซึ่งมีผู้แปลคัดเลือกและดัดแปลง เช่น พรรณี เศษกำแหง
และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งดัดแปลงมาจากหลักการของ วอล เลช มิเชล และ โคนแกน
นาธาน (Wallach, Michael and Kogan, Nathan) เช่น พงษ์ชัย พัฒนผลไพบุลย์

ผลการวิจัยภายในประเทศส่วนใหญ่พบว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์
กับผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ แต่อยู่ในระดับปานกลาง ทางด้านการวิจัยของ

ต่างประเทศที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับผลสัมฤทธิ์การเรียน ส่วนใหญ่ก็จะมีการใช้เครื่องมือที่เป็นแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของมินเนโซตา (Minnesota Test of Creative Thinking) ดังเช่นการวิจัยของ โจเซฟ ซี เบนท์เลย์ (Joseph C. Bentley) จอห์น เอฟ เฟลด์ฮูเซน เทอร์รี่ เคนนี และ ชาร์ล เอฟ แคนดอน (John F. Feldhusen, Terry Denny and Charles F. Candon) และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ กิลฟอร์ด (Guilford's Tests of Creativity) เช่น งานวิจัยของ สุเอค สิริอพ เคน-เคอร์เรียน (Suad Sirop Kanderian)

ผลการวิจัยของต่างประเทศส่วนใหญ่ก็จะพบว่า ความคิดสร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่า ความคิดสร้างสรรค์น่าจะมีการสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์การเรียนวิชาสังคมศึกษาคด้วย

3. ด้านความคิดสร้างสรรค์กับความเป็นผู้นำ

งานวิจัยในประเทศ

สุจินต์ ปรีชามารถ (2515: 70) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "ความคิด — สร้างสรรค์ ความเกรงใจ และลักษณะความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ประพฤติกด้อยค่าและที่ซัดกับสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3" จุดประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์ ความเกรงใจ และลักษณะความเป็นผู้นำ ของนักเรียนที่ประพฤติกด้อยค่าและนักเรียนที่ประพฤติกดกับสังคม โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนรัฐบาล 6 โรงเรียน ประกอบด้วยนักเรียนที่ประพฤติกด้อยค่าสังคมชาย 53 คน หญิง 47 คน และนักเรียนที่ประพฤติกดกับสังคมชาย 53 คน หญิง 47 คน รวมทั้งสิ้น 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ที่ ไสว เลี่ยมแก้ว และประสิทธิ์ บัวคลี่ ร่วมกันสร้าง ประกอบด้วยแบบทดสอบ 4 ฉบับคือ ประโยชน์ของสิ่งของ (Alternate Uses) ความเหมือนกัน (Similarities) ความหมายของภาพ (Pattern Meaning) และความหมายของเส้น (Line Meaning) ส่วนแบบสอบถามลักษณะความเป็น

ผู้นำ ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเอง มีค่าความเชื่อมั่น .08239 วิเคราะห์หาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง ตัวแปรต่าง ๆ โดยใช้สูตร Product Moment Correlation ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ประพฤติกามสังคมมีความสัมพันธ์เชิงนิมิตกับ ลักษณะความเป็นผู้นำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ความคิดสร้างสรรค์กับลักษณะ ความเป็นผู้นำของนักเรียนที่ประพฤติกามสังคมไม่มีความสัมพันธ์กัน

วินิจ เกศขำ (2515: 76) ทำการวิจัยเรื่อง "ความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ และความวิตกกังวล ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสุโขทัย" จุดประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่กับความคิดสร้างสรรค์ ความเป็นผู้นำ และความวิตกกังวลของนักเรียน โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในจังหวัดสุโขทัย จำนวน 276 คน ใช้เครื่องมือในการวิจัยทางด้านความคิดสร้างสรรค์ โดยใช้แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ ของ ไสว เลี่ยมแก้ว และ ประสิทธิ์ บัวคลี่ ที่ได้ร่วมกันสร้างขึ้น ประกอบด้วยแบบทดสอบ 4 ฉบับ คือ ประโยชน์ของสิ่งของ (Alternate Uses) ความเหมือน (Similarities) ความหมายของภาพ (Pattern Meaning) และความหมายของเส้น (Line Meaning) ทางด้านความเป็นผู้นำ ใช้แบบทดสอบความเป็นผู้นำของ สุจินต์ ปริชามารถ วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร 2 ตัว โดยใช้สูตรสหสัมพันธ์ แบบ Product Moment Correlation ผลการวิจัยพบว่า ความคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์ทางตรงกับ ความเป็นผู้นำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีความหมายว่า ผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง จะมีลักษณะ ความเป็นผู้นำมาก และผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต่ำ จะมีลักษณะความเป็นผู้นำน้อย ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าคุณลักษณะที่ดีเด่นของผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์คือ มีความคิดริเริ่ม ชอบอิสระ ไม่ชอบ ทำตามผู้อื่นโดยไม่มีเหตุผล มีความพยายามและอดทน ซึ่งลักษณะนี้ตรงกับลักษณะความเป็นผู้นำ นั้นเอง

ดิเรก ดั่งสายัณห์ (2517: 124) ทำการวิจัยเรื่อง "การศึกษาผลการสอน แบบสืบสวนสอบสวนที่มีผลต่อลักษณะความเป็นผู้นำ และการคิดแบบอเนกนัย เมื่อเปรียบเทียบกับ ผลการสอนแบบทั่วไป" มีจุดประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง ลักษณะความเป็น ผู้นำและการคิดแบบอเนกนัย โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 โรงเรียนสาธิตน้ำทิพย์ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2516 จำนวน 74 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบลักษณะความเป็นผู้นำ ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยมีค่าความเชื่อมั่น .820 ส่วนแบบทดสอบการคิดแบบอเนกนัย ใช้แบบทดสอบของ ประสาท บันทวังกูร ซึ่งได้สร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบในการทำปริญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นในการคิดคล่อง ความยืดหยุ่น ความคิดริเริ่ม เท่ากับ .8410 .6844 และ .5773 วิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างการคิดแบบสืบสวนสอบสวน ลักษณะความเป็นผู้นำและการคิดแบบอเนกนัย ผลของการวิจัยพบว่า การคิดแบบอเนกนัยมีความสัมพันธ์กับลักษณะความเป็นผู้นำ นั่นคือผู้ที่มีการคิดแบบอเนกนัยสูงจะมีลักษณะความเป็นผู้นำสูง และผู้ที่มีการคิดแบบอเนกนัยต่ำจะมีลักษณะความเป็นผู้นำต่ำด้วย

งานวิจัยต่างประเทศ

บรูซ ดักลาส อิงไมร์ (Bruce Douglas Ingmire 1968: 1365-A) ทำการวิจัยเรื่อง "Relationship Between Creativity Scores and Leadership Behavior in a Group of High School Seniors" มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความคิดสร้างสรรค์และพฤติกรรมความเป็นผู้นำ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในอริโซนา จำนวนทั้งสิ้น 309 คน โดยใช้แบบทดสอบของ Minnesota Tests of Creative Thinking Abbreviated From VII (MTCT) และแบ่งคะแนนความคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 3 หมวดคือ หมวดภาษา (Verbal) หมวดที่ไม่ใช่ภาษา (Non-verbal) และคะแนนรวมทั้งหมด เมื่อนำคะแนนทั้ง 3 หมวดมาหาค่าความสัมพันธ์กับทความเป็นผู้นำ วิเคราะห์ข้อมูลหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยสูตร Pearson's Product Moment Correlation ผลการวิจัยพบว่าค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนทั้ง 3 หมวด และบทบาทความเป็นผู้นำมีค่าในทางบวก แต่มีค่าค่อนข้างต่ำ

พอล อี ทอร์รานซ์ (Paul E. Torrance 1969: 121 - 124) ทำการศึกษาเรื่อง "Problems in Maintaining Creativity" เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคิดสร้างสรรค์กับพฤติกรรมด้านความเป็นผู้นำของนักเรียนในระดับประถม แล้วสรุปว่า เด็กที่มีความคิดสร้างสรรค์สูง จะมีความสามารถด้านความเป็นผู้นำเพิ่มขึ้น ตามลำดับชั้นเรียนที่เรียนสูงขึ้น

ฟลอเรนซ์ แอล โดเวอร์สไพค์ (Florence L. Doverspike 1984: 1625-A) ทำการวิจัยเรื่อง "The Relationship of Creativity and Convergent Thinking with Leadership Behaviors in a Sample of Gifted Youth" เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเป็นผู้นำกับความคิดเอกนัยและอเนกนัยหรือความคิดสร้างสรรค์ในกลุ่มตัวอย่างเด็กที่มีพรสวรรค์ โดยศึกษาจากตัวอย่างกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนที่เข้าร่วมในโครงการภาคฤดูร้อนที่มหาวิทยาลัย "Northern Colorado" ซึ่งอยู่ในระดับเกรด 5 ถึงเกรด 10 จำนวน 54 คน เป็นชาย 32 คน หญิง 22 คน เครื่องมือในการวิจัยมี 3 แบบคือแบบทดสอบที่วัดความเป็นผู้นำ เรียกว่า "The Leadership Rating Scale" แบบทดสอบ "The Otis - Lennon Mental Ability" ซึ่งใช้วัดความคิดแบบเอกนัย และแบบทดสอบ "The Torrance Test of Creative Thinking" ใช้ในการวัดความคิดแบบอเนกนัย ความคิดสร้างสรรค์ และมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถามทุกคน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดแบบอเนกนัยและความคิดสร้างสรรค์ มีความสัมพันธ์ในทางลบกับความเป็นผู้นำอย่างมีนัยสำคัญ

จากการศึกษางานวิจัยข้างต้น ในด้านพฤติกรรมความเป็นผู้นำและความคิดสร้างสรรค์ ทั้งที่เป็นผลงานการวิจัยภายในประเทศและผลงานการวิจัยของต่างประเทศ ซึ่งมีเครื่องมือในการวิจัย ทางด้านความเป็นผู้นำและด้านความคิดสร้างสรรค์ ดังเช่น แบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของมินเนโซตา (Minnesota Test of Creative Thinking) ในงานวิจัยของ บรูซ ดักลาส อิงไมร์ (Bruce Douglas Ingmire) และแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ ไสว เลียมแก้ว และประสิทธิ์ บัวคลี่ ซึ่งแปลและดัดแปลงมาจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ของ วอลลาซ และโคแกน (Wallach and Kogan) ผลการวิจัยส่วนใหญ่พบว่าพฤติกรรมความเป็นผู้นำมีความสัมพันธ์กับความคิดสร้างสรรค์